

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА
ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

Кафедра міжнародних відносин

**Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»**

Освітня програма 291.00.01 «Суспільні комунікації»

**БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА
на тему:
ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИКИ ЄС У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЇ ТА
КОМУНІКАЦІЇ**

**Студентки 4 курсу
денної форми навчання
Шилової Крістіни
Олегівни**

**Науковий керівник:
доктор іст.
наук, завідувач кафедри
міжнародних відносин,
доцент
Яблонський В.М.**

Київ – 2025

ЗМІСТ

ЗМІСТ	2
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИКИ ЄС У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЇ ТА КОМУНІКАЦІЇ	6
1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження	6
1.2. Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження.....	113
РОЗДІЛ 2. ЕВОЛЮЦІЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН ПОЛІТИКИ ЄС У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЇ ТА КОМУНІКАЦІЇ	16
2.1. Основні етапи розвитку інформаційної та комунікаційної політики ЄС .	16
2.2. Цифрова трансформація та стратегія ЄС у сфері інформації та комунікації	23
РОЗДІЛ 3. ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС НА МІЖНАРОДНІ КОМУНІКАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ	39
3.1. Роль ЄС у міжнародному інформаційному просторі.....	39
3.2. Виклики та перспективи розвитку інформаційної політики ЄС	44
3.3. Визначені перспективні напрями та потенційні переваги запозичення європейського досвіду для України.....	49
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63

ВСТУП

Сучасний розвиток світової спільноти характеризується стрімкою динамікою інформаційних та комунікаційних процесів, які охоплюють усі сфери суспільного життя. Інформація перетворюється на важливий стратегічний ресурс, від ефективного використання якого залежать не лише економічний поступ, але й політична стабільність та соціальна згуртованість. У цьому контексті особливе значення набуває політика Європейського Союзу (ЄС) у сфері інформації та комунікації, оскільки вона визначає підходи до забезпечення свободи слова, цифрової трансформації, регулювання ЗМІ, боротьби з дезінформацією та формування єдиного європейського інформаційного простору. З огляду на прагнення України до євроінтеграції, вивчення й аналіз досвіду ЄС у цій сфері є надзвичайно актуальним і корисним для імплементації в національну політику.

Актуальність теми. Значення інформаційно-комунікаційного простору у сучасних суспільно-політичних процесах дедалі зростає. Процеси цифровізації, глобальна мережа інтернет, розвиток соціальних медіа та стрімке поширення новітніх технологій змінюють характер взаємодії між державою, громадськістю та приватним сектором. З урахуванням цього, політика ЄС у сфері інформації та комунікації формується як комплекс правових і регуляторних механізмів, спрямованих на підтримку свободи слова, підвищення рівня медіаграмотності, належної протидії дезінформації, а також гарантування захисту прав і свобод громадян в цифровому середовищі. Водночас постає нагальна потреба осмислення специфіки європейського підходу та виокремлення його найкращих практик, адже вони можуть стати орієнтирами для реформування медійно-правової системи країн, що прагнуть до інтеграції з ЄС.

Мета дослідження полягає у виявленні та аналізі особливостей політики Європейського Союзу у сфері інформації та комунікації, а також у визначенні можливостей застосування здобутого досвіду в умовах українського інформаційного простору.

Завдання дослідження, що впливають із поставленої мети, передбачають:

1. Розкрити сутність та зміст поняття «політика ЄС у сфері інформації та комунікації»;
2. Визначити сучасні цифрові стратегії та їх реалізацію у межах політики ЄС.
3. Сформулювати можливі напрями імплементації європейського досвіду в Україні.
4. Проаналізувати сучасні виклики в інформаційному просторі ЄС (зокрема, боротьбу з дезінформацією, захист прав інтернет-користувачів тощо);

Об’єкт дослідження – суспільні відносини у сфері інформації та комунікації, що формуються та регулюються в рамках політики Європейського Союзу.

Предмет дослідження – механізми, етапи розвитку, сучасні стратегії та міжнародний вплив інформаційної політики ЄС.

Методи дослідження. У роботі застосовано комплекс наукових методів, зокрема:

- *Загальнонаукові методи* (аналіз, синтез, узагальнення) – для вивчення та структурування наявної інформації про політику ЄС у галузі інформації та комунікації;
- *Порівняльно-правовий метод* – для встановлення спільних та відмінних рис правових норм, що регламентують інформаційну політику в різних країнах ЄС;
- *Системний підхід* – для дослідження політики ЄС у міждисциплінарному вимірі, що дає змогу врахувати політичний, соціальний, економічний та правовий складники;
- *Метод контент-аналізу* – для вивчення офіційних документів ЄС, наукових публікацій, аналітичних звітів та матеріалів медіа;

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному аналізі правових та інституційних механізмів, які формують політику ЄС у галузі інформації та

комунікації, з урахуванням сучасних викликів і тенденцій. У роботі систематизовано основні напрями розвитку європейської інформаційної політики, охарактеризовано провідні ініціативи та інструменти її реалізації, а також виявлено специфіку адаптації цих підходів в українському контексті.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що висновки й рекомендації дослідження можуть бути використані:

- при розробленні законодавчих та регулятивних актів України у сфері інформації та медіа;
- у діяльності державних органів та недержавних організацій, які займаються питаннями розвитку інформаційного простору й протидії дезінформації;
- у підготовці освітніх програм з міжнародних відносин та права, журналістики, політології, де вивчаються аспекти європейської інформаційної політики.

Структура дослідження складається зі вступу, основної частини, висновків, списку використаних джерел та літератури.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИКИ ЄС У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЇ ТА КОМУНІКАЦІЇ

1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження

Дослідження політики Європейського Союзу у сфері інформації та комунікації набуло значної уваги науковців і дослідників завдяки стрімкому розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, процесам цифровізації та глобалізації. Проблематика, що розглядається, охоплює широке коло аспектів, від регуляторних механізмів до інформаційної безпеки та етичних викликів, пов'язаних із впровадженням новітніх технологій.

Фундаментальну основу розуміння регуляторної ролі ЄС у світовому контексті формує праця Анни Бредфорд «The Brussels Effect: How the European Union Rules the World» (2020), яка розкриває глобальний вплив нормативних стандартів ЄС, зокрема у сфері цифрових технологій та інформаційної політики¹. Джованні Мажоне у своїй праці «The Rise of the Regulatory State in Europe» (1994) аналізує трансформацію європейських інституцій у контексті створення регуляторних механізмів, що стало фундаментальним для розуміння розвитку комунікаційної політики ЄС².

Сучасні дослідження щодо медійної політики ЄС представлені у працях Каленбурга і Мак Квейла (2003), які пропонують нову парадигму комунікаційної політики, орієнтовану на відповідність цифровим викликам сучасності. Подібні питання також аналізує Марія Міхаліс у книзі «Governing European Communications» (2007), детально розкриваючи управлінські аспекти інформаційних процесів³.

Питання захисту даних та кібербезпеки, які є важливою складовою політики ЄС, висвітлені у дослідженнях Де Герта і Моерел «GDPR and Beyond:

¹ Bradford A. The Brussels Effect: How the European Union Rules the World. Oxford : Oxford University Press, 2020. 424 p.

² Majone G. The Rise of the Regulatory State in Europe. *West European Politics*. 1994. Vol. 17, no. 3. P. 77-101.

³ Michalis M. *Governing European Communications*. Lanham : Lexington Books, 2007. 272 p.

The Future of Data Protection in Europe» (2019)⁴, а також у роботі Кристакіса та ін. (2020), які досліджують GDPR як глобальний стандарт захисту персональних даних. Важливим є також дослідження Віла і Боргезіуса (2021), що демістифікує акт ЄС про штучний інтелект, розкриваючи правові та етичні аспекти впровадження новітніх технологій⁵.

Проблематика дезінформації та стратегій боротьби з нею знайшла своє відображення в аналізах Нюстрьом (2021) та Паулака (2019), які критично оцінюють політику цифрового суверенітету та заходи ЄС щодо боротьби з інформаційними загрозами. Це також підтверджується звітом Європейського політичного центру «Countering Disinformation in the EU: Challenges and Opportunities» (2022)⁶.

Питання розвитку цифрових інфраструктур, цифровізації економіки та суспільства розкриваються у ключових документах Європейської Комісії, таких як «Digital Compass 2030: The European Way for the Digital Decade» (2020), а також у документах GAIA-X (2023), які визначають рамки для європейської інфраструктури даних^{7;8}.

Етичні аспекти цифрової трансформації та штучного інтелекту знайшли своє відображення у роботах Флоріді (2021), який аналізує європейський підхід до етики штучного інтелекту, та Карстенсена (2023), який звертає увагу на питання впливу технологій розпізнавання обличчя на права людини в ЄС^{9;10}.

Економічні та інвестиційні аспекти політики цифровізації докладно представлені у працях Сапіра (2003), Бангемана (2019), Егера і Саймона (2023),

⁴ De Hert P., Moerel L. GDPR and Beyond: The Future of Data Protection in Europe. *Computer Law & Security Review*. 2019. Vol. 35, no. 3. P. 105-107.

⁵ Veale M., Borgesius F. Z. Demystifying the EU's Artificial Intelligence Act. *Journal of European Public Policy*. 2021. Vol. 28, no. 2. P. 232-254.

⁶ CEPS. Digital Sovereignty and Global Tech Governance : Research Report. *Brussels : Centre for European Policy Studies*, 2023. P. 23.

⁷ European Commission. Digital Compass 2030: The European Way for the Digital Decade. *Brussels : European Commission*, 2020. 27 p.

⁸ GAIA-X. Technical Framework for European Data Infrastructure. *Brussels : GAIA-X European Association for Data and Cloud*, 2023. 68 p.

⁹ Floridi L. The European Approach to AI Ethics. *Cham : Springer*, 2021. 185 p.

¹⁰ Carstensen E. Facial Recognition and Human Rights in the EU. *Ethics & Information Technology*. 2023. Vol. 25, no. 3. P. 215-230.

які розглядають фінансові механізми та стратегії розвитку цифрових ринків і інфраструктур¹¹.

Питання кібербезпеки, інформаційних війн та стратегічних аспектів інформаційної політики ЄС знайшли відображення у працях Каррапіко і Фарранда (2017), Маурера (2021), а також у звітах ENISA «Threat Landscape for 5G Networks» (2020) та Hybrid CoE (2022), присвячених аналізу загроз інформаційній безпеці та кіберпростору^{12;13;14;15}.

Українські науковці також активно досліджують політику ЄС у сфері інформації та комунікації, зокрема в контексті євроінтеграційних процесів України. Серед них варто відзначити наступні роботи:

- **Сергій Федонюк та Ігор Карпук** аналізують розвиток концепції стратегічних комунікацій ЄС, акцентуючи увагу на викликах безпеці у світлі стратегічних пріоритетів об'єднання¹⁶.
- **Ігор та Наталія Голуб'як** досліджують політичні ініціативи ЄС для підтримки розвитку інформаційного суспільства, зосереджуючись на впливі інформаційних технологій на політичні процеси та соціальні зміни¹⁷.
- **Святослав Лешик** розглядає інституційно-правовий механізм інформаційної політики України в процесі євроінтеграції, підкреслюючи важливість координації дій державних органів та впровадження європейських стандартів у сфері інформації¹⁸.

¹¹ Cini M., Borragán N. P.-S. European Union Politics. 7th ed. Oxford : Oxford University Press, 2019. P. 87.

¹² Carrapico H., Farrand B. Discourse, power and policy in the EU cyber security strategy. *JCMS: Journal of Common Market Studies*. 2017. Vol. 55, no. 3. P. 475-491.

¹³ Maurer T. Cyber Mercenaries: The State, Hackers, and Power. Cambridge : Cambridge University Press, 2021. 266 p.

¹⁴ ENISA. Threat Landscape for 5G Networks : Technical Report. Athens : European Union Agency for Cyber security, 2020. 84 p.

¹⁵ Hybrid CoE. Russian Information Warfare in Europe : Working Paper. Helsinki : European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats, 2022. 24 p.

¹⁶ Федонюк С., Карпук І. Розвиток концепції стратегічних комунікацій ЄС у відповідь на виклики безпеці. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2022. № 1(11). С. 115-129.

¹⁷ Голуб'як І. І., Голуб'як Н. Р. Політичні ініціативи ЄС для підтримки розвитку інформаційного суспільства. *Прикарпатський вісник НТШ. Думка*. 2021. № 3. С. 74-82.

¹⁸ Лешик С. Інституційно-правовий механізм інформаційної політики України в процесі євроінтеграції. *Правничий часопис Донецького університету*. 2022. № 1(46). С. 57-65.

- **В. Т. Бондар** аналізує особливості інформаційної політики Євросоюзу з протидії онлайн дезінформації, розкриваючи специфічні характеристики підходів європейських інституцій до вдосконалення інформаційної політики¹⁹.

- **О. О. Федотова** досліджує інформаційну політику ЄС із забезпечення безпеки діяльності користувачів в інтернет-середовищі, аналізуючи правову основу для розвитку інформаційного суспільства та захисту прав і свобод людини²⁰.

- **Наталя Голованова** розглядає інформаційну політику України як європейської держави в умовах сучасних загроз, застосовуючи архетипний підхід до аналізу викликів та загроз інформаційній сфері України²¹.

- **Софія Шустенко** проводить комплексний науковий аналіз інформаційної політики Ради Європи у сучасних міжнародних відносинах, зосереджуючись на функціональному та інституційному вимірі²².

- **Я. М. Костюченко** досліджує співпрацю України та ЄС у сфері кібербезпеки, аналізуючи механізми боротьби з кіберзлочинністю та інтеграцію української системи кіберзахисту в європейський простір²³.

- **А. І. Марущак та С. Г. Петров** аналізують правові механізми ЄС та США для виявлення і блокування російської дезінформації у соціальних

¹⁹ Бондар В. Т. Особливості інформаційної політики Євросоюзу з протидії онлайн дезінформації. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2021. № 4. С. 123-131.

²⁰ Федотова О. О. Інформаційна політика ЄС із забезпечення безпеки діяльності користувачів в інтернет-середовищі. *Політичне життя*. 2020. № 3. С. 133-138.

²¹ Голованова Н. В. Інформаційна політика України як європейської держави в умовах сучасних загроз: архетипний підхід. *Публічне управління: теорія та практика*. 2021. № 2. С. 89-97.

²² Шустенко С. О. Інформаційна політика Ради Європи у сучасних міжнародних відносинах: функціональний та інституційний виміри. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини*. 2022. № 1(55). С. 42-47.

²³ Костюченко Я. М. Співпраця України та ЄС у сфері кібербезпеки : механізми боротьби з кіберзлочинністю. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування. 2025. № 15. С. 1-7.

мережах, підкреслюючи необхідність розробки правових механізмів для протидії дезінформації²⁴.

Джерельна база дослідження є багаторівневою та комплексною. Вона включає:

- Офіційні документи інституцій ЄС: законодавчі акти, комунікати Європейської Комісії, резолюції Європарламенту, звіти Європейського суду аудиторів, документи Європейської Ради;
- Аналітичні звіти міжнародних організацій: WEF, CEPS, EPRS, ENISA, Hybrid CoE;
- Профільна наукова література: праці провідних дослідників у сфері політичних наук, європейських студій, інформаційного права та комунікаційної політики;
- Українські наукові публікації: монографії, статті у фахових журналах, дисертаційні дослідження, присвячені аналізу інформаційної політики ЄС та її впливу на Україну;
- Цифрові ресурси та бази даних: Eurostat, EUR-Lex, CORDIS, Digital Europe Programme, що забезпечують емпіричну основу для аналітичних висновків.

Такий підхід до формування джерельної бази дозволяє комплексно осмислити політику ЄС у сфері інформації та комунікації, враховуючи як теоретичні, так і практичні аспекти її реалізації²⁵.

Особливу увагу варто приділити аналізу джерельної бази дослідження. Вона включає документи інституцій ЄС (Європейська Комісія, Європарламент, Євростат, Європейський суд аудиторів), спеціалізовані звіти та публікації міжнародних організацій (WEF, CEPS, EPRS). Це дозволяє нам комплексно

²⁴ Марущак А. І., Петров С. Г. Правові механізми ЄС та США для виявлення і блокування російської дезінформації у соціальних мережах. Інформація і право. 2024. № 4. С. 66-72.

²⁵ Почепцов Г. Г. Інформаційно-комунікаційні виміри глобальної безпеки: європейський досвід. Київ : Наукова думка, 2023. С. 156.

підійти до аналізу політики ЄС, враховуючи різноманітні аспекти її формування, реалізації та впливу на глобальному рівні²⁶.

Наукові роботи та джерела, використані у дослідженні, дають змогу повною мірою розкрити теоретико-методологічні засади дослідження політики Європейського Союзу у сфері інформації та комунікації, дозволяючи чітко визначити сучасні тенденції, основні виклики та перспективи її подальшого розвитку.

1.2. Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження

Понятійно-категоріальний апарат і методи дослідження у роботі, присвяченій теоретико-методологічним засадам дослідження політики Європейського Союзу у сфері інформації та комунікації, мають вирішальне значення для розуміння сутності, структури, механізмів функціонування та розвитку цієї політики. Перш за все, важливим є розкриття ключових понять і категорій, які створюють теоретичну базу дослідження і формують концептуальний каркас аналізу. Серед таких понять варто виокремити «політика ЄС», «інформація», «комунікація», «інформаційна політика», «комунікативна політика», «інформаційне суспільство», «комунікаційна стратегія», «цифровізація», «медіа-простір» та «інформаційна безпека». Кожне з цих понять є багатовимірним і відображає специфіку діяльності ЄС в умовах сучасного цифрового суспільства²⁷.

Поняття «політика ЄС» визначається як комплекс заходів, механізмів і стратегій, що спрямовані на досягнення цілей та виконання завдань, встановлених органами та інституціями Європейського Союзу. Політика у сфері інформації та комунікації включає сукупність рішень, програм та проєктів, які сприяють формуванню єдиного інформаційного простору, забезпеченню прозорості, відкритості та ефективної взаємодії інституцій ЄС із

²⁶ Trenz H.-J. European public sphere: Taking conceptual distinctions seriously. *European Political Science*. 2015. Vol. 14, no. 1. P. 87.

²⁷ Aarts K., Semetko H. The divided electorate: Media use and political involvement. *The Journal of Politics*. 2003. Vol. 65, no. 3. P. 759.

суспільством. Термін «інформація» у контексті дослідження охоплює не лише дані або повідомлення, а й соціальний ресурс, який впливає на прийняття політичних, економічних та соціальних рішень на різних рівнях. З іншого боку, «комунікація» розглядається як процес обміну інформацією, що забезпечує взаємодію та інтеграцію різних суб'єктів політичного простору ЄС, включаючи держави-члени, інституції, громадськість та ЗМІ²⁸.

Поняття «інформаційна політика» є більш вузьким і передбачає цілеспрямовану діяльність щодо регулювання процесів створення, розповсюдження та споживання інформації з метою забезпечення інформаційної безпеки, підтримки інформаційної відкритості та захисту прав і свобод громадян. «Комунікативна політика» є похідною категорією, яка акцентує увагу на створенні механізмів ефективного діалогу та взаємодії між інституціями ЄС і суспільством, з метою формування спільного інформаційного поля та зміцнення суспільної довіри до політики Союзу²⁹.

Особливе значення має поняття «інформаційне суспільство», яке в межах дослідження описує сучасний етап суспільного розвитку, що характеризується домінуванням інформаційних технологій та інформації як стратегічного ресурсу. Інформаційне суспільство вимагає від політики ЄС вироблення та реалізації стратегій, спрямованих на розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), цифровізацію економіки, забезпечення цифрової грамотності населення та створення рівних можливостей доступу до інформації для усіх громадян ЄС.

Поняття «комунікаційна стратегія» розглядається як системний план дій ЄС, спрямований на досягнення поставлених інформаційних і комунікаційних цілей, зокрема через розвиток інтегрованих інформаційних мереж, підвищення якості та доступності інформаційних послуг, а також посилення взаємодії з громадянами та медіа. В умовах глобальної цифровізації поняття

²⁸ Baisnée O. The European public sphere does not exist. *European Journal of Communication*. 2007. Vol. 22, no. 4. P. 493.

²⁹ Christakis T. et al. The GDPR as a global standard: Challenges and opportunities. *Computer Law & Security Review*. 2020. Vol. 38, no. 4. P. 104.

«цифровізація» стає ключовим у контексті інформаційної політики ЄС, визначаючи процес переведення інформації та процесів комунікації в електронний формат, що забезпечує їхню оперативність, доступність та прозорість.

Поняття «медіа-простір» у дослідженні трактується як сукупність каналів поширення інформації, включаючи традиційні та новітні медіа, через які реалізується комунікаційна політика ЄС. Медіа-простір ЄС має стратегічне значення для формування громадської думки та сприяє процесам європейської інтеграції, створюючи спільні інформаційні наративи. У свою чергу, категорія «інформаційна безпека» розглядається як необхідна умова функціонування інформаційно-комунікаційних систем, що передбачає захист інформації та комунікаційних мереж від загроз, зокрема дезінформації, кіберзлочинності та втручання у політичні процеси³⁰.

Методологія дослідження політики ЄС у сфері інформації та комунікації передбачає застосування комплексу наукових методів, що забезпечують всебічність і системність аналізу. Першочергово використовується системний підхід, який дозволяє розглядати інформаційну та комунікаційну політику як цілісну систему, де кожен елемент взаємопов'язаний і взаємозалежний. Цей підхід допомагає виявити внутрішні закономірності та механізми функціонування політики ЄС, її цілі, завдання і пріоритети.

Важливим доповненням до методологічного інструментарію є інституційний підхід, який дозволяє аналізувати роль різних інституцій ЄС у формуванні та реалізації інформаційної політики, їх взаємодію та вплив на прийняття рішень. Цей підхід особливо актуальний для розуміння складних інституційних механізмів Європейського Союзу, де різні органи та установи мають специфічні повноваження та функції у сфері інформації та комунікації. Інституційний аналіз дозволяє виявити ієрархічні зв'язки, розподіл компетенцій та механізми координації дій між різними структурами ЄС, що забезпечує

³⁰ Floridi L. The European Approach to AI Ethics. Cham : Springer, 2021. P. 92.

системність та послідовність реалізації інформаційної політики на загальноєвропейському рівні³¹.

Історичний метод є необхідним для розуміння еволюції інформаційної та комунікаційної політики ЄС, виявлення основних етапів її формування та трансформації. Цей метод дозволяє простежити зміни в підходах до регулювання інформаційної сфери, виявити фактори, що впливали на ці зміни, та оцінити їх наслідки для сучасного стану інформаційної політики Союзу. Особливо важливим є аналіз історичних документів, рішень, директив та програм ЄС, які визначали напрямки розвитку інформаційної політики на різних етапах європейської інтеграції. Історичний аналіз дозволяє також виявити причинно-наслідкові зв'язки між соціально-економічними, політичними та технологічними змінами в Європі та еволюцією інформаційної політики ЄС.

Компаративний метод використовується для порівняння інформаційної політики ЄС з політиками інших міжнародних організацій та держав, що дозволяє виявити унікальні риси та спільні тенденції в регулюванні інформаційної сфери на глобальному рівні. Крім того, цей метод застосовується для аналізу відмінностей у підходах до реалізації інформаційної політики серед держав-членів ЄС, що дозволяє оцінити ступінь гармонізації національних законодавств та практик у цій сфері. Порівняльний аналіз особливо важливий для розуміння глобального контексту інформаційної діяльності ЄС, оскільки в умовах інформаційної глобалізації політика Союзу неминуче взаємодіє з інформаційними політиками інших глобальних гравців, таких як США, Китай, Росія та інші регіональні об'єднання³².

Функціональний метод дозволяє аналізувати ефективність різних інструментів та механізмів інформаційної політики ЄС, їх роль у досягненні поставлених цілей та завдань. Цей підхід дає можливість оцінити, наскільки

³¹ Макаренко Є. А. Європейська інформаційна політика в умовах цифрової трансформації. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2021. Вип. 148. С. 77.

³² Тихомирова Є. Б. Комунікаційна політика ЄС: інформаційна безпека vs прозорість. Міжнародні відносини. Серія "Політичні науки". 2022. № 25. С. 43.

успішно інформаційна політика Союзу виконує свої ключові функції, зокрема забезпечення прозорості та відкритості діяльності інституцій ЄС, сприяння участі громадян у процесах прийняття рішень, формування спільного інформаційного простору та протидію інформаційним загрозам. Функціональний аналіз також допомагає виявити слабкі місця та недоліки в реалізації інформаційної політики, що є важливим для розробки рекомендацій щодо її вдосконалення та підвищення ефективності в умовах сучасних викликів інформаційного суспільства.

РОЗДІЛ 2. ЕВОЛЮЦІЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН ПОЛІТИКИ ЄС У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЇ ТА КОМУНІКАЦІЇ

2.1. Основні етапи розвитку інформаційної та комунікаційної політики ЄС

Розвиток інформаційної та комунікаційної політики Європейського Союзу (ЄС) є багатоаспектним процесом, що охоплює кілька десятиліть інституційних, технологічних та соціальних змін. Його етапи тісно пов'язані з еволюцією європейської інтеграції, трансформацією технологій та зростанням ролі інформації в суспільстві. Для аналізу цих етапів ключовим є звернення до концепцій європейських науковців, таких як Джаспер Гоффманн, Марія Міхаліс, Джованні Маджоне, а також до офіційних документів ЄС, які втілюють політичні рішення в контексті глобалізації та цифрової революції^{33;34;35}.

Початкові кроки формування політики ЄС у сфері інформації та комунікацій сягають 1950-х років, коли заснування Європейського об'єднання вугілля та сталі (ЄОВС) та Римський договір 1957 року заклали основи економічної інтеграції. Хоча на цьому етапі інформаційна політика не була пріоритетом, створення спільного ринку вимагало гармонізації технічних стандартів, у тому числі в галузі телекомунікацій.

У 1980-х роках, із прийняттям Єдиного європейського акту (1986), ЄС перейшов до активнішого формування політики, спрямованої на створення єдиного цифрового простору. Зростання значення телекомунікацій як ключового сектору для конкурентоспроможності призвело до прийняття перших директив щодо лібералізації ринку послуг зв'язку. Згідно з дослідженнями Марії Міхаліс (Michalis, 2007), ЄС у цей період перейшов від моделі державних монополій до конкуренції, що стимулювало інвестиції в інфраструктуру та зниження цін для кінцевих споживачів. Однак цей процес

³³ Majone G. The Rise of the Regulatory State in Europe. *West European Politics*. 1994. Vol. 17, no. 3. P. 77-101.

³⁴ Michalis M. *Governing European Communications*. Lanham : Lexington Books, 2007. 272 p.

³⁵ Hoffmann J. *European Governance and Supranational Institutions: Making States Comply*. London : Routledge, 2013. 224 p.

супроводжувався напругою між національними урядами, які прагнули зберегти контроль над стратегічними секторами, та євроінституціями, що наполягали на відкритих ринках³⁶.

Паралельно почали з'являтися перші програми, спрямовані на розвиток інформаційних технологій (ІТ), такі як ESPRIT (Європейська стратегічна програма досліджень у галузі інформаційних технологій), яка фінансувала дослідження в галузі мікроелектроніки та програмного забезпечення. Ці ініціативи, як зазначає Гоффманн (Hoffmann, 2013), стали основою для подальшої цифрової політики, оскільки акцентували зв'язок між технологічними інноваціями та економічним зростанням³⁷.

1990-і роки ознаменувалися посиленням уваги до інформаційного суспільства як складової стратегії ЄС. Звіт Бангемана (1994) «Європа та глобальне інформаційне суспільство» став ключовим документом, який закликав до прискорення цифрової трансформації через інвестиції в мережі, освіту та підтримку стартапів. У цей період ЄС запустив програму «Інформаційне суспільство» (Information Society Initiative), спрямовану на розвиток електронної комерції, цифрових послуг урядування (e-government) та захист прав споживачів у інтернеті.

Важливим кроком стало прийняття Зеленої книги (1997) щодо конвергенції телекомунікаційних та медіапослуг, яка передбачала інтеграцію регуляторних рамок для радіомовлення, телекомунікацій та ІТ. На думку Паскаля Ламі, тодішнього комісара з питань ринку, цей документ відображав усвідомлення того, що технологічна конвергенція вимагає нових підходів до управління (Lamy, 1998). Однак, як критикував Ян ван Куленбург (Cullenburg, 2000), політика ЄС часто відставала від технологічних змін, оскільки

³⁶ Бондар В. Т. Особливості інформаційної політики Євросоюзу з протидії онлайн дезінформації. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2021. № 4. С. 123.

³⁷ Cukuroglu N. The Digital Services Act: A new era for online platforms. European Law Journal. 2023. Vol. 29, no. 2. P. 134.

регулювання залишалося фрагментованим, а національні інтереси переважали над європейськими³⁸.

На зламі тисячоліть інформаційна політика ЄС набула нового виміру через Лісабонську стратегію (2000), яка проголосила мету перетворити Європу на «найконкурентоспроможнішу економіку світу, що базується на знаннях». Цей документ визначив цифрові технології як основу для інновацій, зайнятості та соціальної інклюзії. У рамках стратегії запущено ініціативи eEurope 2002 та eEurope 2005, які зосередилися на розширенні доступу до інтернету, створенні електронних державних послуг та підвищенні цифрової грамотності. Дослідження А. Сапіра (Sapir, 2003) вказують, що Лісабонська стратегія, попри амбітні цілі, страждала від недостатньої координації між країнами-членами та надмірної бюрократії.

Наприклад, рівень інтернет-підключень у Південній та Східній Європі значно відставав від північних країн, що обмежувало ефективність політики. Тим не менш, саме в цей період ЄС почав розробляти комплексніші інструменти, такі як Регламент щодо електронної ідентифікації (eIDAS), що заклав основи для міжкраїнного визнання цифрових посвідчень³⁹.

2000-і також стали періодом активізації політики в сфері медіа. Директива «Аудіовізуальні медіапослуги» (AVMSD), прийнята в 2007 році, розширила регулювання на цифрові платформи, вимагаючи від них дотримання норм щодо захисту неповнолітніх, реклами та мовлення європейського контенту. Ця директива, як аналізує Деніс МакКвейл (McQuail, 2010), відображала спробу поєднати ринкову конкуренцію з культурними цінностями, зокрема принципом медіаплюралізму. Однак її реалізація викликала суперечки: з одного боку, підтримка європейського кінематографа через квоти сприяла культурній диверсифікації, з іншого — обмеження для глобальних потоків критикували як протекціонізм.

³⁸ DeHert P., Moerel L. GDPR and Beyond: The Future of Data Protection in Europe. *Computer Law&Security Review*. 2019. Vol. 35, no. 3. P. 105.

³⁹ European Commission. *Code of Practice on Disinformation*. Brussels : European Commission, 2021. P. 12.

Паралельно ЄС розпочав діалог із технологічними гігантами, такими як Google та Microsoft, щодо конкуренції, конфіденційності даних і сплати податків. Ці дискусії, за словами Анну Бредфорд (Bradford, 2020), стали початком формування «Брюссельського ефекту» — впливу європейського регулювання на глобальні корпорації⁴⁰.

Фінансова криза 2008 року та наступні за нею економічні потрясіння змусили ЄС переглянути пріоритети. Стратегія «Європа 2020», прийнята в 2010 році, визначила цифрову політику як ключовий елемент подолання кризи через інвестиції в швидкісний інтернет, електронну охорону здоров'я та «розумні» міста. У 2013 році Європейська комісія опублікувала план «Відкритий інтернет», що передбачав заборону блокування контенту провайдерами та захист нейтральності мереж.

Проте, як зауважує Лора Де Нардіс (DeNardis, 2014), ці заходи не враховували повністю технічні аспекти управління інтернетом, такі як роль ICANN у розподілі доменних імен, що обмежувало їхню ефективність. Крім того, скандали на кшталт Snowden (2013) про масове спостереження з боку США та європейських урядів підвищили увагу до питань кібербезпеки та приватності. У відповідь ЄС прискорив розробку Загального регламенту захисту даних (GDPR), який набрав чинності в 2018 році. Дослідження Локке Моерел (Moerel, 2019) показують, що GDPR не лише зміцнив права громадян, але й став глобальним стандартом, впливаючи на корпоративні практики далеко за межами Європи⁴¹.

Другим ключовим напрямком 2010-х років стала політика щодо цифрового єдиного ринку (Digital Single Market, DSM), оголошена в 2015 році. Її метою було усунення фрагментації цифрових послуг у ЄС через гармонізацію авторського права, боротьбу з геоблокуванням та підтримку стартапів. Наприклад, скасування роумінгових зборів (2017) стало символічним кроком у

⁴⁰ European Commission. Growth, Competitiveness, Employment: The Challenges and Ways Forward in to the 21st Century : White Paper. Brussels : European Commission, 1993. P. 72.

⁴¹ Європейський Союз. Загальний регламент про захист даних (GDPR): Регламент (ЄС) 2016/679. Офіційний вісник Європейського Союзу. 2016. L 119. С. 5.

демонтажі національних бар'єрів. Однак запровадження Директиви про авторське право на єдиному цифровому ринку (2019) викликало суперечки через положення про фільтрацію контенту (стаття 17), які, на думку критиків, загрожували свободі вираження поглядів. Елен Валіуліте (Valiulytė, 2020) стверджує, що DSM, попри окремі успіхи, не змогла повністю інтегрувати цифрові ринки через опір країн-членів, які не бажали поступатися контролем над податковими надходженнями або культурною політикою.

Крім того, зростання впливу американських та китайських технологічних компаній, таких як Amazon і Huawei, поставило питання про цифрову автономію Європи. У відповідь ЄС почав розробляти ініціативи зі створення «європейських хмарних платформ» та інвестування в стратегічні галузі, такі як напівпровідники⁴².

2020-і роки ознаменувалися подальшим поглибленням цифрової політики в контексті пандемії COVID-19, яка прискорила перехід до онлайн-послуг, та геополітичних зрушень. У 2020 році Європейська комісія представила стратегію «Цифровий компас 2030», що визначила чотири цілі: навички, інфраструктура, бізнес і державні послуги. Зокрема, план передбачає охоплення гігабітним інтернетом усіх домогосподарств до 2030 року, створення європейського квантового комп'ютера та збільшення частки ЄС у виробництві напівпровідників до 20%.

Паралельно прийнято низку нормативних актів, таких як Закон про цифрові послуги (DSA) та Закон про цифрові ринки (DMA), які запроваджують жорсткіші правила для великих платформ («цифрових привратників»). Згідно з аналізом Ніколя Петі (Petit, 2021), ці закони спрямовані на запобігання зловживанням монопольною владою, але їхня ефективність залежатиме від

⁴² Федонюк С., Карпук І. Розвиток концепції стратегічних комунікацій ЄС у відповідь на виклики безпеки. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. 2022. № 1(11). С. 115.

спроможності ЄС забезпечити дотримання, особливо в умовах глобальної конкуренції⁴³.

Окремо варто відзначити зростання уваги до штучного інтелекту (ШІ). У 2021 році ЄС опублікував пропозицію щодо регулювання ШІ, яка класифікує системи за рівнем ризику та забороняє окремі практики, такі як соціальне скорингу. Цей підхід, як зазначає Марія Палмірі (Palmiéri, 2022), намагається балансувати між інноваціями та захистом прав людини, але викликає занепокоєння у науковому середовищі через можливість уповільнення розвитку технологій. Крім того, ЄС активно працює над питаннями кібербезпеки: Директива NIS2 (2022) розширює вимоги до операторів критичної інфраструктури, а створення Спільного кіберкомандування (2023) має покращити координацію між країнами⁴⁴.

Сьогодні інформаційна та комунікаційна політика ЄС перебуває на етапі, коли технологічні виклики (наприклад, метавсесвіт, квантові обчислення) поєднуються з геополітичними амбіціями. З одного боку, ЄС прагне стати «цифровим регулятором» світу, експортуючи свої стандарти через GDPR або DMA. З іншого — стикається з необхідністю зменшити технологічну залежність від США та Китаю, інвестуючи у власні дослідження та інфраструктуру.

Дослідження Лукаса Ауерса (Aurèr, 2023) вказують, що успіх цієї політики залежатиме від здатності ЄС поєднувати регулювання з інноваціями, зберігаючи при цьому соціальну згуртованість. Наприклад, розгортання технологій 5G супроводжується суспільними дебатами щодо впливу на здоров'я, що вимагає прозорості та участі громадян⁴⁵.

Протягом усіх етапів розвитку інформаційної політики ЄС проглядається динаміка між економічними цілями (ринкова інтеграція,

⁴³ Кравченко В. І. Гармонізація інформаційного законодавства України з нормами Європейського Союзу. Інформаційне право. 2021. № 2(37). С. 46.

⁴⁴ Литвиненко О. В. Спеціальні інформаційні операції та пропагандистські кампанії. Київ : Сатсанга, 2021. С. 128.

⁴⁵ Psychogiopoulou E. Media Freedom and Pluralism in the EU. Oxford : Hart Publishing, 2020. P. 124.

конкурентоспроможність) та соціальними цінностями (приватність, плюралізм, безпека). На ранніх етапах переважав економічний підхід, тоді як у 2010-2020-х роках акцент змістився на захист прав людини та стратегічну автономію.

Однак, як зазначає Франческо Капуно (Caputo, 2022), ЄС досі стикається з проблемою фрагментації: національні законодавства часто суперечать європейським ініціативам, а громадянське суспільство недостатньо залучено до формування політики. Наприклад, обговорення реформ авторського права чи регулювання ШІ часто відбуваються за закритими дверима, що підриває легітимність рішень.

Підсумовуючи, інформаційна та комунікаційна політика ЄС пройшла шлях від інструменту економічної інтеграції до складової геополітичної стратегії. Її еволюція відображає зміни в технологіях, суспільних пріоритетах та зовнішніх викликах. Сучасний етап характеризується спробою поєднати інноваційність з етикою, глобальний вплив із внутрішньою стійкістю. Проте успіх цих зусиль залежатиме від здатності ЄС подолати фрагментацію, забезпечити технологічний суверенітет та зберегти довіру громадян у цифрову епоху⁴⁶.

⁴⁶ Sapir A. An Agenda for a Growing Europe: The Sapir Report. Oxford Review of Economic Policy. 2003. Vol. 19, no. 3. P. 369.

2.2. Цифрова трансформація та стратегія ЄС у сфері інформації та комунікації

Цифрова трансформація стала ключовим чинником глобальної економічної, соціальної та політичної еволюції XXI століття. Для Європейського Союзу (ЄС) вона є не лише технологічним викликом, а й стратегічним імперативом, що визначає конкурентоспроможність, суверенітет та згуртованість країн-членів. Протягом останнього десятиліття ЄС розробив низку ініціатив, спрямованих на інтеграцію цифрових технологій у всі сфери життя, від економіки до громадянських свобод. Ці зусилля базуються на комплексному підході, що поєднує регуляторні інновації, інвестиції в інфраструктуру та міжнародне співробітництво. Проте ефективність цих стратегій залишається предметом наукових дискусій, особливо в контексті динамічних технологічних змін та геополітичних викликів⁴⁷.

Однією з найважливіших віх у цифровій стратегії ЄС стало створення Єдиного цифрового ринку (Digital Single Market, DSM), запущеного у 2015 році. Метою DSM є усунення регуляторних та технічних бар'єрів між країнами-членами, що має забезпечити вільний рух товарів, послуг, даних і капіталу. Дослідження Яна Пеелкманса та Андреа Ренди (2016) вказують, що DSM потенційно може збільшити ВВП ЄС на 415 мільярдів євро щорічно, однак його реалізація стикається з труднощами через фрагментацію національних законодавств та різні рівні цифрової готовності країн. Наприклад, Північна Європа демонструє вищу адаптацію до цифрових сервісів порівняно зі східними регіонами, що поглиблює внутрішній "цифровий розрив".

Ця проблема стала особливо очевидною під час пандемії COVID-19, коли доступ до швидкого інтернету та цифрових інструментів виявився критичним для освіти, охорони здоров'я та бізнесу. Звіти Євростату (2021) підкреслюють,

⁴⁷ Bangemann M. Infrastructure investments in the EU digital single market. Telecommunications Policy. 2019. Vol. 43, no. 2. P. 101.

що близько 20% населення сільських районів ЄС досі не мають надійного інтернет-з'єднання, що обмежує їхню участь у цифровій економіці⁴⁸.

Важливим аспектом цифрової трансформації ЄС є захист даних, зокрема через Загальний регламент із захисту даних (GDPR), який набрав чинності у 2018 році. GDPR не лише посилив права громадян на контроль над своїми даними, а й став глобальним стандартом, впливаючи на міжнародні корпорації.

Дослідження Тіаго Крістакіса та ін. (2020) показують, що GDPR сприяв зростанню довіри користувачів до цифрових сервісів, але одночасно створив адміністративне навантаження для малого та середнього бізнесу (МСБ), який часто не має ресурсів для повної відповідності вимогам. Це може гальмувати інновації, особливо в країнах із менш розвиненими екосистемами підтримки стартапів. Крім того, GDPR викликав суперечки щодо балансу між приватністю та технологічним прогресом. Наприклад, обмеження на використання штучного інтелекту (ШІ) для аналізу даних без згоди користувачів може уповільнити розвиток медичних досліджень або систем кібербезпеки⁴⁹.

Кібербезпека є ще одним стовпом цифрової стратегії ЄС. Директива NIS (Network and Information Security), прийнята у 2016 році, стала першим кроком до створення єдиного механізму реагування на кіберзагрози. Проте, як зазначають Анна Каррапіко та Бенджамін Фарранд (2017), NIS мала обмежену ефективність через різницю в національних підходах до класифікації критичної інфраструктури.

У 2019 році ЄС ухвалив Кібербезпечний акт, який посилив роль Агентства ЄС з кібербезпеки (ENISA) та запровадив схему сертифікації кібербезпеки для технологій. Ці заходи покликані забезпечити гармонізацію стандартів, але їхня реалізація потребує тісної координації між державами-членами, які часто віддають перевагу національним інтересам. Наприклад,

⁴⁸ Beck M. Gender Digital Divide in Eastern Europe. *Feminist Media Studies*. 2022. Vol. 22, no. 5. P. 728.

⁴⁹ Cornaglia A. *The Impact of DSA and DMA on Global Tech Regulation*. Oxford : Oxford Internet Institute, 2023. P. 18.

розбіжності щодо використання обладнання Huawei у мережах 5G показали, що єдині підходи до кіберризиків залишаються політизованими⁵⁰.

Інвестиції в цифрову інфраструктуру, зокрема розгортання мереж 5G та широкосмугового інтернету, є основою для реалізації більшості цифрових ініціатив ЄС. Програми типу "Connecting Europe Facility" виділили мільярди євро на модернізацію мереж, але, як відзначає дослідження Мартіна Бангемана (2019), фінансування часто не досягає периферійних регіонів через бюрократію та недостатню залученість приватного сектора. Крім того, технологічна залежність від неєвропейських постачальників (наприклад, Cisco або Ericsson) створює ризики для цифрового суверенітету. У відповідь ЄС запустив проект GAIA-X — платформу для створення європейської хмарної інфраструктури, яка має зменшити залежність від американських та азійських гігантів. Проте успіх GAIA-X залежить від участі великих компаній, які вже інтегровані в глобальні ланцюжки доданої вартості, що ускладнює досягнення справжньої автономії.

Штучний інтелект (ШІ) — ще одна сфера, де ЄС намагається поєднати інновації з етичними стандартами. У 2021 році Європейська комісія представила пропозицію щодо регулювання ШІ, яка класифікує технології за рівнем ризику та забороняє застосування, що порушує права людини (наприклад, системи соціального скорингу).

Дослідження Майкла Віла та Фредеріка З. Боргезіуса (2021) підкреслюють, що такий підхід може стати зразком для світу, але існує небезпека надмірного регулювання, яке обмежить дослідження. Наприклад, суворі вимоги до "високоризикових" систем ШІ можуть змусити стартапи переносити свої лабораторії за межі ЄС. Крім того, відсутність єдиного ринку даних обмежує доступ до великих наборів даних, необхідних для тренування алгоритмів, що ставить Європу в не вигідну позицію порівняно з США та Китаєм.

⁵⁰ Digital Europe Programme. Annual Work Programme. Brussels : European Commission, 2023. P. 45.

Соціально-економічні наслідки цифрової трансформації також потребують уваги. Автоматизація та цифрові платформи змінюють ринок праці, створюючи нові можливості, але й загрожуючи традиційним професіям. Згідно з аналізом Європейського фонду покращення умов життя та праці (Eurofound, 2022), близько 14% працівників ЄС потребують перепідготовки для адаптації до цифрових вимог.

Програми на кшталт "Digital Education Action Plan" спрямовані на підвищення цифрової грамотності, проте їхня ефективність різниться через відмінності в національних системах освіти. Крім того, зростання платформної економіки викликає питання щодо соціального захисту працівників. Директива ЄС про умови праці на цифрових платформах, ухвалена у 2023 році, намагається вирішити цю проблему, але її впровадження потребує часу, а бізнес-моделі таких компаній, як Uber або Deliveroo, продовжують еволюціонувати⁵¹.

Цифрова трансформація також впливає на демократичні процеси та громадянське суспільство. З одного боку, технології відкривають нові можливості для участі громадян у прийнятті рішень через онлайн-консультації або е-урядування. З іншого — поширення дезінформації та мікротаргетингу в соціальних мережах підриває довіру до інституцій.

ЄС відповів на це Законом про цифрові послуги (Digital Services Act, DSA) та Законом про цифрові ринки (Digital Markets Act, DMA), які посилюють відповідальність онлайн-платформ за контент і запобігають монополізації. Дослідження Ніколаса Кукурогіанніса (2023) показує, що DSA може зменшити шкоду від шкідливого контенту, але його правозастосовність у глобальному інтернеті залишається складною. Наприклад, контроль за діяльністю платформ поза ЄС вимагає міжнародної кооперації, яка часто ускладнюється геополітичними інтересами⁵².

⁵¹ Eger L., Simon M. Financing the EU's Digital Decade: Challenges and opportunities. Luxembourg : European Investment Bank, 2023. P. 34.

⁵² ENISA. Threat Landscape for 5G Networks : Technical Report. Athens : European Union Agency for Cyber security, 2020. P. 42.

Глобальний вплив цифрової стратегії ЄС проявляється у формуванні міжнародних норм. GDPR став зразком для таких країн, як Бразилія (LGPD) та Південна Африка (POPIA), а кібербезпека та етика ШІ обговорюються в рамках G7 та ООН. Проте конкуренція з США та Китаєм за технологічну гегемонію ставить Європу перед вибором: співпрацювати з однією із сторін або нарощувати власний потенціал. Проект "Global Gateway", запущений у 2021 році, покликаний конкурувати з китайською ініціативою "Один пояс, один шлях" шляхом інвестицій у цифрову інфраструктуру країн, що розвиваються. Однак успіх цієї стратегії залежить від фінансової стійкості та політичної волі країн-членів, які часто віддають перевагу білатеральним угодам⁵³.

Майбутнє цифрової трансформації ЄС тісно пов'язане з реалізацією програми "Цифрове десятиліття Європи" (Digital Decade), яка визначає цілі до 2030 року, включаючи підключення всіх домогосподарств до гігабітного інтернету, створення 20 мільйонів фахівців у галузі ШІ та перехід 75% компаній на хмарні технології. Аналіз Лорана Еджера та Марії Сімон (2023) вказує, що досягнення цих цілей вимагатиме щорічних інвестицій у розмірі 125 мільярдів євро, що неможливо без активізації приватного капіталу. Крім того, необхідно подолати інституційні бар'єри, такі як бюрократія в розподілі фондів NextGenerationEU або недостатня координація між національними та євроінституціями.

Науковці також підкреслюють, що цифрова трансформація не може бути успішною без врахування екологічних аспектів. Центри обробки даних споживають близько 3% світової електроенергії, і їхній вплив на клімат зростає. ЄС включив "зелені" вимоги до своїх цифрових стратегій, наприклад, через ініціативи зі зменшення енергоспоживання в ІСТ-секторі, але ефективність цих заходів залишається недоведеною. Дослідження Сільвії Мера (2022) застерігає,

⁵³ European Commission. Digital Compass 2030: The European Way for the Digital Decade. Brussels : European Commission, 2020. P. 15.

що без чітких стандартів та стимулів для "зелених" інновацій цифрова трансформація може суперечити цілям Європейського зеленого курсу⁵⁴.

Підсумовуючи, цифрова стратегія ЄС є амбітним проектом, який поєднує технологічний прогрес із соціальними цінностями. Її успіх залежить від здатності інституцій подолати фрагментацію, залучити приватні інвестиції та забезпечити інклюзивність. Хоча ЄС досяг значних результатів у сфері регулювання (GDPR, DSA), залишаються виклики, пов'язані з динамікою глобальної конкуренції, кіберзагрозами та нерівностями. Наукові дослідження підкреслюють необхідність гнучкості та адаптації стратегій до швидких змін, що визначатиме позицію Європи у цифровому майбутньому.

Інформаційна політика Європейського Союзу на сучасному етапі зазнає суттєвих трансформацій під впливом українсько-російської війни, що триває з 2014 року і набула безпрецедентно масштабного характеру після повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну у лютому 2022 року. Конфлікт, який відбувається в центрі Європи, викликав серйозне занепокоєння в державах-членах ЄС, оскільки засвідчив вразливість європейського інформаційного простору до зовнішнього тиску та масштабних кампаній із дезінформації. Ці виклики зумовлюють не лише потребу в посиленні стратегічних комунікацій з боку Євросоюзу, а й коригують його нормативно-правові підходи у сфері цифрового регулювання та безпеки, активізують процес розробки нових інструментів протидії пропаганді. Водночас, події в Україні підштовхують ЄС до глибшого переосмислення власної ролі на міжнародній арені і показують, що інформаційна політика має бути тісно пов'язана з безпековими пріоритетами та принципами ціннісної єдності⁵⁵.

Одним з ключових викликів, які постали перед Європейським Союзом, є систематичне використання Росією пропагандистських та дезінформаційних

⁵⁴ European Commission. Digital Economy and Society Index (DESI) Report. Brussels : European Commission, 2021. P. 38.

⁵⁵ European Commission. Proposal for a Regulation on Artificial Intelligence. Brussels : European Commission, 2021. P. 56.

нарративів, спрямованих на розкол європейського суспільства, підри́в довіри до інституцій ЄС та дискредитацію підтримки, яку надають Українській державі європейські партнери.

Масштаби інформаційних кампаній РФ засвідчують, що Росія ефективно використовує цифрові платформи, соціальні мережі та традиційні медіа для поширення неправдивих повідомлень, які мають на меті сформувати викривлене сприйняття реальності, применшити масштаб російських воєнних злочинів та розмити відповідальність агресора.

Після початку повномасштабного вторгнення подібні зусилля посилились у геометричній прогресії, а російські пропагандистські канали, що діяли на території ЄС, опинилися під санкціями та офіційними заборонами. При цьому російські актори зіштовхнулися зі зростаючим спротивом з боку європейських медіарегуляторів та суспільства, однак це не означає, що їхній вплив повністю зійшов нанівець. ЄС, визнаючи гостроту загрози, змушений консолідувати зусилля у протидії дезінформації, беручи до уваги досвід власної Східної Стратегічної Комунікаційної Групи (East StratCom Task Force), що раніше була створена для відстеження пропагандистських нарративів, а також запроваджувати нові механізми спільного регулювання на рівні внутрішнього цифрового ринку⁵⁶.

Серед таких механізмів особливого значення набуває ухвалений ЄС Регламент про цифрові послуги (Digital Services Act) та Регламент про цифрові ринки (Digital Markets Act). Хоча первинно вони не були розроблені з фокусом виключно на російську пропаганду, ці нормативні акти формують принципово нові правила для великих онлайн-платформ, встановлюють чіткі вимоги щодо прозорості алгоритмів та відповідальності за поширюваний контент.

У контексті війни в Україні цифрове регулювання ЄС отримує додатковий поштовх, оскільки європейські уряди прагнуть унеможливити легкий доступ російських пропагандистів до європейської аудиторії.

⁵⁶ European Data Protection Board. Guidelines on GDPR compliance for SMEs. Brussels : European Data Protection Board, 2022. P. 25.

Посилюється тиск і на соціальні мережі, які повинні видаляти незаконний чи зловмисний контент, блокувати акаунти, пов'язані з російськими державними ЗМІ, а також забезпечувати перевірку джерел фінансування політичної реклами.

Проблемою водночас залишається пошук балансу між обмеженням ворожої пропаганди та збереженням принципів свободи слова, що історично є наріжним каменем європейської політичної культури. Окремі правозахисні організації побоюються, що під приводом боротьби з дезінформацією європейські інституції чи уряди держав-членів можуть посилювати тиск на громадянське суспільство або опозиційні ЗМІ. Проте загальний суспільний консенсус у більшості країн ЄС схиляється до необхідності рішучих дій, оскільки кремлівська пропаганда є не тільки інструментом поширення брехливої інформації, а й може сприяти потенційній радикалізації окремих груп населення та підірвати національну безпеку⁵⁷.

На цьому тлі інформаційна політика ЄС усе більше інтегрується з його зовнішньою та безпековою політикою. Війна проти України спричинила посилення санкційного режиму проти офіційних російських медіа, зокрема каналів Russia Today та Sputnik, які були позбавлені ліцензій в низці держав-членів. Заходи примусового характеру допомогли зменшити рівень дезінформації, проте критично важливою залишається здатність суспільств самим протистояти брехні.

Тому один з пріоритетів, які артикулює ЄС, – це підвищення медійної грамотності, критичного мислення та перевірки фактів. У низці країн-членів ЄС активно розвиваються ініціативи з фактчекінгу, а деякі інституції Євросоюзу виділяють грантове фінансування для проєктів, що спрямовані на виявлення та спростування фейків.

Відтак громадські організації, журналісти-розслідувачі, дослідницькі центри долучаються до спільних зусиль, аби надати громадянам правдиву інформацію та ефективно перекривати канали поширення дезінформації.

⁵⁷ European Green Deal. Sustainable ICT Strategy. Brussels : European Commission, 2021. P. 18.

Примітно, що саме вторгнення РФ в Україну продемонструвало високу згуртованість багатьох європейських суспільств, які почали значно критичніше ставитися до пропагандистських джерел і менше довіряти сумнівним медіа.

Це можна вважати одним з позитивних ефектів, оскільки попит на якісну й достовірну інформацію на тлі військової ескалації зазвичай зростає, і багато авторитетних видань, телеканалів та онлайн-ресурсів посилили аналітичну складову, присвячену Україні⁵⁸.

Інша важлива перспектива для розвитку інформаційної політики ЄС в контексті війни – налагодження більш тісної координації на рівні держав-членів з урахуванням внутрішніх політичних розбіжностей. Російське вторгнення на територію України показало, що не всі країни Євросоюзу однаково оцінюють загрозу з боку Кремля чи готові запроваджувати радикальні обмеження. У певних політичних середовищах Західної та Південної Європи досі лунають голоси, які вимагають «діалогу» з Москвою, а деякі політики чи партії свідомо чи несвідомо тиражують російські дезінформаційні тези.

Це створює виклик для спільної європейської позиції: аби виробити скоординований підхід, Європейська комісія та Європейська служба зовнішніх дій мають проводити складну дипломатичну роботу, доводячи, що в сучасних умовах подальша терпимість до пропаганди з боку країни-агресора є контрпродуктивною.

Відтак, перспективи розвитку інформаційної політики залежать і від здатності ЄС формувати єдиний фронт з таких питань, як регулювання контенту, запровадження спільних стандартів прозорості фінансування медіа, а також запровадження однакових санкцій проти антиукраїнських ЗМІ в кожній державі-члені. І хоча дискусії всередині ЄС про те, чи слід повністю блокувати російські пропагандистські ресурси, можуть бути непростими, загальна

⁵⁸ European Parliament. The impact of AI on labour markets : Study. Brussels : European Parliament, 2023. P. 53.

тенденція свідчить про зростаюче усвідомлення небезпеки, яку становлять ці ресурси для європейської громадської думки⁵⁹.

Серед інших напрямів, у яких розвивається інформаційна політика ЄС, можна виділити співпрацю з Україною в царині стратегічних комунікацій. Європейський Союз дедалі частіше усвідомлює, що стабільність у Східній Європі та безпека усього континенту залежить від спроможності України зберегти власний інформаційний суверенітет та водночас інтегруватися в загальноєвропейський медіапростір⁶⁰.

Із початком повномасштабної фази війни Україна отримала активнішу підтримку від європейських партнерів, зокрема у вигляді відкриття інформаційних платформ та каналів для донесення українського погляду на події, підготовки спільних проєктів, спрямованих на протидію кремлівським наративам у міжнародному середовищі.

Окрім того, чимало медійних компаній з ЄС розгортають ініціативи, що передбачають поширення українського контенту в Європі, переклад українських новин чи аналітики іноземними мовами, щоб допомогти сформувати у європейців адекватне уявлення про причини й перебіг конфлікту. Водночас українські журналісти отримують можливості стажувань та спільних проєктів в європейських редакціях, аби підвищувати професійні компетенції й ділитися досвідом роботи в умовах війни.

Важливо також зазначити, що гуманітарний аспект конфлікту та збільшення кількості внутрішніх і зовнішніх переселенців стали фактором, який спонукає ЄС опікуватися питанням доступу до неупередженої інформації про соціальні та правові умови перебування українських біженців у європейських країнах⁶¹.

⁵⁹ Євроінтеграційний портал. Цифрова трансформація: як Україна адаптує законодавство до норм ЄС. Київ : Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції, 2022. С. 12.

⁶⁰ Eurofound. Digitalisation and the future of work. Luxembourg : Publications Office of the EU, 2022. P. 45.

⁶¹ Eurostat. Digital connectivity in rural areas : Statistical Report. Luxembourg : Eurostat, 2021. P. 28.

Окремою складовою інформаційної політики Євросоюзу, що набуває нових обрисів у зв'язку з війною, є посилення кібербезпеки та розвиток механізмів протидії кібератакам. Кіберпростір став важливою ареною, де Росія прагне вивести з ладу українські об'єкти інфраструктури, а також втручатися в діяльність урядових систем країн, які підтримують Київ. Це стимулює ЄС до посиленої координації у сфері обміну даними про кіберактивність та запровадження спільних правил реагування. Укладаються нові угоди та меморандуми між Україною й Європейським Союзом щодо обміну інформацією та спільних кібернавчань, оскільки саме Україна нагромадила цінний досвід протидії російським кібератакам ще з 2015–2016 років, коли зазнала низки масштабних втручань у свою енергетичну систему.

Для ЄС це також означає активізацію внутрішніх процесів узгодження законодавчих ініціатив у межах створення Єдиного цифрового ринку. Хоча ці ініціативи були напрацьовані ще до війни, конфлікт з Росією надає їм актуальності, висвітлюючи потребу в єдиній безпековій стратегії, яка охоплює як фізичний, так і цифровий простір⁶².

Проте війна в Україні змусила Євросоюз звернути увагу й на власну вразливість не лише перед загрозою зовнішньої пропаганди, а й перед внутрішніми політичними радикалами, які можуть використовувати російські наративи. У деяких державах-членах, наприклад, є потужні політичні рухи й партії, що ставлять під сумнів європейську інтеграцію, критикують санкційну політику проти РФ чи навіть прямо симпатизують авторитарним режимам.

Росіянамагається підтримувати такі рухи інформаційно й фінансово, тож стабільність європейського політичного простору залежить від того, наскільки ефективно установи ЄС та національні уряди відслідковуватимуть такі впливи та припинятимуть антидемократичну діяльність. Це ще більше ускладнює завдання вироблення спільної інформаційної політики: аби бути дієвою, вона повинна враховувати особливості політичних культур кожної країни, її історичний контекст, специфіку місцевих медіа. Водночас, європейська

⁶² Eurostat. Digital Economy and Society Statistics. Luxembourg : Eurostat, 2023. P. 73.

інтеграція передбачає уніфікацію принаймні основоположних підходів у питаннях захисту свободи слова та протидії ворожим інформаційним впливам.

Попри розмаїття національних традицій, переважна більшість урядів і громадян ЄС визнають, що пропаганда, яка виправдовує агресивну війну чи закликає до насильства проти цивільного населення, не може бути толерована під егідою «свободи вираження поглядів».

Перспективи розвитку інформаційної політики Євросоюзу в контексті українсько-російської війни передбачають кілька можливих векторів.

По-перше, очікується подальше посилення юридичних інструментів регулювання та санкцій, які будуть спрямовані проти медіаресурсів чи юридичних осіб, причетних до розпалювання ворожнечі та поширення дезінформації. ЄС прагнучиме надати своїм інституціям і державам-членам більш ефективні механізми блокування чи обмеження інформаційних майданчиків, що є виразно пропагандистськими.

По-друге, зростатиме інвестиція у просвітницькі та освітні заходи, розраховані на різні верстви населення – від молоді та студентів до пенсіонерів, – з метою навчити людей розпізнавати маніпуляції та перевіряти джерела інформації. Дедалі більшої популярності набуватимуть університетські курси з медіаграмотності, а також спецпрограми для журналістів, які навчатимуться методам боротьби з фейками та інформаційними атаками.

По-третє, продовжиться інституційна перебудова всередині самого ЄС, у результаті якої виникнуть нові структури або будуть реформовані наявні для більш чіткого та оперативного реагування на інформаційні виклики. Цілком імовірно, що масштабна підтримка України стане однією з платформ, на якій ці інституції відпрацьовуватимуть спільну політику координації, обміну даними та аналізу загроз⁶³.

По-четверте, інформаційна політика ЄС розширюватиметься у напрямі посилення регіональної взаємодії із сусідніми країнами, що не належать до

⁶³ Mera S. Green ICT: Aligning digital and climate policies in the EU. Environmental Innovation and Societal Transitions. 2022. Vol. 42. P. 18.

союзу, насамперед із державами Східного Партнерства, включно з Грузією та Молдовою. Досвід українського спротиву російській агресії спонукатиме Брюссель до активнішого залучення інших пострадянських країн, аби допомогти їм вибудувати власні стратегії щодо протистояння пропаганді.

Ця взаємодія, ймовірно, буде включати обмін методичними напрацюваннями, підготовку фахівців, грантову підтримку незалежних медіа та громадських проєктів. Тим самим ЄС намагатиметься посилити «демократичний пояс» у Східній Європі, який стане водночас важливим буфером проти експансії авторитарних впливів. Оскільки російська війна проти України показала, що демаркаційна лінія між миром та військовим конфліктом часто проходить саме в інформаційному просторі, то зусилля ЄС у цій царині можна розглядати як складову загальної стратегії колективної безпеки та стабільності

По-п'яте, у перспективі на порядку денному постає питання більш активної співпраці з глобальними технологічними корпораціями (Google, Meta, Twitter тощо), щоб убезпечити європейських споживачів інформації від маніпуляцій і втручань, пов'язаних з іноземним впливом. До війни в Україні ця проблема розглядалася здебільшого крізь призму виборчих кампаній, але тепер увага розширилася на будь-які інформаційні операції, котрі загрожують безпеці та цінностям ЄС.

Технологічні гіганти мають великий вплив на формування суспільної думки, тому державні інституції намагаються встановити чіткі вимоги щодо виявлення й блокування пропагандистських акаунтів, маркування державно-фінансованих каналів та прозорості реклами політичного та ідеологічного характеру⁶⁴.

Зі свого боку компанії змушені реагувати на регулювання, і багато хто вже ввів спеціальні правила або розробив алгоритми, що ідентифікують ворожу пропаганду. Утім, залишається чимало критичних питань, як-от «підводні

⁶⁴ Pelkmans J., Renda A. Does EU regulation hinder or stimulate innovation? : CEPS Special Report. Brussels : Centre for European Policy Studies, 2016. P. 42.

камені» алгоритмічного втручання, можливі зловживання з боку державних органів, які можуть розширювати цензуру під приводом безпеки. Отже, ЄС опиняється перед складним завданням зберегти засадничі демократичні цінності, не перетворюючи боротьбу з пропагандою на метод утисків чи інструмент політичних репресій.

Важливо підкреслити, що українсько-російська війна підсилила загальний процес формування європейської ідентичності у протистоянні зовнішньому агресору. В інформаційній сфері це проявляється в мобілізації громадян, журналістів, громадських організацій, які підтримують Україну й одночасно згуртовуються навколо ідеї єдиного європейського простору, де цінності демократії, верховенства права та прав людини є недоторканими.

Дедалі більшого поширення набувають солідарні ініціативи, коли європейські медіа висвітлюють наслідки війни з акцентом на воєнні злочини, знищення цивільної інфраструктури, насильницьке переміщення населення, тим самим підсилюючи розуміння того, наскільки небезпечним є режим у Москві. Це створює своєрідний символічний поділ на «цивілізаційний» табір, що прагне зберегти мир і правовий порядок, та «агресивний» табір, який руйнує усталені міжнародні норми.

Хоча такий поділ може спрощувати складну геополітичну картину, він водночас мотивує європейську спільноту усвідомлено протидіяти агресії, зокрема й інформаційній. Унаслідок цього інформаційна політика ЄС поступово перетворюється на системну діяльність із просування власних цінностей, підтримки країн-партнерів і витіснення пропагандистських центрів впливу.

Фактично, у Євросоюзі формується бачення «стратегічної автономії» й у царині інформації: здатності не лише реагувати на кризи, а й активно впливати на глобальні дискусії, включно з тими, що розгортаються довкола війни в Україні⁶⁵.

⁶⁵ Petit N. Big Tech and the Digital Economy: The Monopoly Scenario. Oxford : Oxford University Press, 2021. 248 p.

Таким чином, українсько-російська війна виступила каталізатором важливих змін в інформаційній політиці Європейського Союзу, вивівши на перший план проблему дезінформації, пропагандистських кампаній та необхідність посилення координації зусиль на рівні ЄС і держав-членів.

Виклики, з якими стикається європейський інформаційний простір, передусім полягають у тому, щоб знайти адекватну відповідь на російські операції впливу без порушення базових свобод і принципів відкритого суспільства. Перспективи розвитку інформаційної політики в цьому контексті пов'язані з комплексними заходами: від удосконалення нормативного поля та механізмів санкцій до інвестицій у медіаграмотність, розбудову спільних кіберзахисних структур і збільшення підтримки незалежних медіа в регіонах, що зазнають особливо потужного пропагандистського тиску.

Співпраця з Україною стає одним зі стратегічних пріоритетів, оскільки саме тут, на східному фланзі Європи, відбувається активне протистояння агресорові. Завдяки солідарності з українським народом та усвідомленню небезпеки, яку становить Росія, Євросоюз переглядає власні підходи до свободи вираження поглядів і плюралізму, роблячи акцент на безпеці й відповідальності перед суспільством. Водночас війна стала лакмусовим папірцем для розуміння ступеня готовності ЄС протидіяти іноземній дезінформації, налагоджувати партнерські зв'язки та забезпечувати єдине поле комунікацій між країнами-членами⁶⁶.

Загалом, попри всі виклики, нинішня ситуація створює умови для оновлення європейської інформаційної політики. ЄС набуває більшої суб'єктності в інформаційному просторі, не обмежуючись реактивною позицією, а демонструючи готовність захищати принципи міжнародного права, відстоювати демократичні цінності та підтримувати держави, які стали жертвами агресії. У цьому сенсі українсько-російська війна відіграє роль тригера, котрий може остаточно затвердити нову парадигму інформаційної

⁶⁶ Сіленко А. О. Цифрова нерівність як новий вид соціальної диференціації українського суспільства. Політичний менеджмент. 2022. № 3. С. 89.

безпеки в Євросоюзі, де свобода інформації тісно переплітається з відповідальністю за її зміст, а плюралізм думок поєднується з недопущенням пропаганди, спрямованої на виправдання насильства й воєнних злочинів⁶⁷.

Якщо ЄС успішно скористається нагодою і впровадить скоординовані стратегії у сфері цифрової регуляції, просвіти і глобальних комунікацій, то зможе не лише захистити своїх громадян від ворожих інформаційних впливів, а й стати одним з ключових гравців, які задають стандарти цивілізованого ставлення до інформаційної діяльності. Це, своєю чергою, підсилить геополітичні позиції Євросоюзу та створить сприятливі умови для подальшої інтеграції України в європейський політико-економічний простір.

Набутий досвід співпраці з Києвом та спільні напрацювання в галузі цифрової й комунікаційної безпеки можуть бути згодом екстрапольовані й на інші держави, які прагнуть поглибити відносини з ЄС та захистити свою інформаційну незалежність від авторитарних впливів. У підсумку, саме завдяки консолідації, належному розумінню загроз і готовності відповідально підходити до свободи слова, Європейський Союз може перетворити сьогоденні виклики на довгострокову перевагу, зміцнюючи як власні інституції, так і партнерство з демократичними країнами, котрі опинилися у самому епіцентрі боротьби за майбутнє Європи⁶⁸.

⁶⁷ Veale M., Borgesius F. Z. Demystifying the EU's Artificial Intelligence Act. *Journal of European Public Policy*. 2021. Vol. 28, no. 2. P. 232.

⁶⁸ Vermeulen H. Green Digital Transition: Challenges for the EU. *Environmental Policy and Governance*. 2023. Vol. 33, no. 3. P. 227.

РОЗДІЛ 3. ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС НА МІЖНАРОДНІ КОМУНІКАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ

3.1. Роль ЄС у міжнародному інформаційному просторі

Роль Європейського Союзу (ЄС) у міжнародному інформаційному просторі є однією з найважливіших складових його зовнішньої політики та внутрішньої стратегії розвитку. У контексті глобалізації, цифрової трансформації та зростання кіберзагроз ЄС намагається поєднувати принципи відкритості, демократії та прав людини з необхідністю забезпечення інформаційної безпеки, конкурентоспроможності та технологічного суверенітету. Аналізуючи європейські наукові роботи, можна простежити, як ЄС формує власну роль через регуляторні механізми, інституційні ініціативи та стратегічні партнерства, водночас стикаючись із викликами, пов'язаними з геополітичними протиріччями, технологічною залежністю та змінами у медіаспоживанні⁶⁹.

Міжнародний інформаційний простір, як його визначають дослідники (наприклад, Bendiek, 2020; Klimkiewicz, 2021), охоплює не лише цифрові платформи, соціальні мережі та інформаційні потоки, а й інституційні структури, правові норми та культурні аспекти, що впливають на обмін даними. ЄС, будучи одним із найбільших економічних і політичних блоків, прагне впливати на цей простір через створення «цифрового єдиного ринку», розробку стандартів кібербезпеки та просування демократичних цінностей.

Наприклад, регуляторні ініціативи, такі як Загальний регламент із захисту даних (GDPR), стали глобальним еталоном у сфері приватності (Svantesson, 2020), а програми на кшталт Digital Europe та Horizon Europe фокусуються на інноваціях у штучному інтелекті (ШІ) та квантових технологіях. Проте, як зазначає Pawlak (2019), ці зусилля супроводжуються напругою між прагненням до «цифрового суверенітету» та необхідністю співпраці з третіми країнами, зокрема США та Китаєм, які домінують у ключових технологічних секторах.

⁶⁹ Bendiek A. EU Cyber Diplomacy: *From Regulatory Power to Strategic Actor* : SWP Research Paper. Berlin : Stiftung Wissenschaft und Politik, 2020. P. 15.

Однією з ключових стратегій ЄС у міжнародному інформаційному просторі є боротьба з дезінформацією. Згідно з дослідженнями Європейської політичної співдружності (European Policy Centre, 2022), ЄС розвиває механізми виявлення та протидії маніпулятивним кампаніям, особливо після втручання Росії у вибори в США (2016) та події навколо Brexit. Ініціатива East StratCom Task Force, створена у 2015 році, спрямована на розвіювання міфів, поширюваних російськими державними ЗМІ, а система Rapid Alert System (RAS) забезпечує координацію між державами-членами. Однак, як зауважує Nyström (2021), ефективність цих інструментів обмежена через розбіжності в національних підходах до свободи слова та цензури. Наприклад, Угорщина та Польща часто критикуються за втручання у незалежність ЗМІ, що підриває єдність позиції ЄС⁷⁰.

Важливим аспектом є також роль ЄС у формуванні глобальних технологічних стандартів. Згідно з дослідженнями Центру європейських політичних досліджень (CEPS, 2023), ЄС використовує своє регуляторне «важельне право» (Brussels Effect), щоб впливати на корпорації та уряди за межами Європи. Наприклад, GDPR змусив компанії з усього світу адаптуватися до європейських норм, а Digital Markets Act (DMA) і Digital Services Act (DSA) встановлюють нові правила для цифрових гігантів. Проте, як підкреслює Bradford (2020), такий підхід може призвести до конфліктів із США, які розглядають європейські регуляції як бар'єр для інновацій. Крім того, Китай, розвиваючи власні стандарти (наприклад, у 5G або системах розпізнавання облич), створює паралельні структури, що зменшують вплив ЄС⁷¹.

Іншим напрямом є цифрова дипломатія. ЄС активно просує концепцію «відкритого, стабільного та безпечного» інтернету, що відображається в його зовнішньополітичних документах, таких як «Стратегія кібербезпеки ЄС» (2020) та «Компас із цифрової політики до 2030 року» (Digital Compass 2030). Згідно з

⁷⁰ Carrapico H., Farrand B. Discourse, power and policy in the EU cybersecurity strategy. *JCMS: Journal of Common Market Studies*. 2017. Vol. 55, no. 3. P. 475.

⁷¹ EPRS. *EU Cybersecurity Policy and Regulation* : Briefing. Brussels : *European Parliamentary Research Service*, 2021. P. 8.

аналізом Bendiek (2022), ЄС намагається посилити співпрацю з НАТО у сфері кібероборони, а також із країнами Африки та Азії через програми на кшталт Global Gateway, які включають інвестиції в цифрову інфраструктуру. Проте, як зазначає Keohane (2021), обмеженість фінансування та конкуренція з китайськими ініціативами (наприклад, «Пояс і шлях») знижують ефективність таких зусиль⁷².

Соціокультурний вимір інформаційного простору також є важливим для ЄС. Політика підтримки медіаграмотності, захисту культурного різноманіття та боротьби з мовою ворожнечі відображає прагнення ЄС зберегти свою ідентичність у цифрову епоху. Наприклад, директива про аудіовізуальні медіапослуги (AVMSD) вимагає від платформ забезпечувати мінімальний обсяг європейського контенту, а програма Creative Europe фінансує незалежні ЗМІ. Однак, як показують дослідження Psychogiorgoulou (2020), фрагментація медіаринку та домінування глобальних платформ (Facebook, Netflix) ускладнюють реалізацію цих цілей. Крім того, зростання популістських рухів, які використовують соціальні мережі для поширення радикальних ідей, ставить під загрозу європейську солідарність⁷³.

Технологічний суверенітет залишається ключовим викликом для ЄС. Незважаючи на інвестиції в проекти на кшталт GAIA-X (європейська хмарна інфраструктура) та розробку власних напівпровідників, ЄС залежить від імпорту критичних технологій з Азії та США. Згідно зі звітом Європейського парламенту (2023), понад 80% напівпровідникового ринку контролюється Тайванем, Південною Кореєю та Китаєм, що робить ЄС вразливим у разі геополітичних криз. Крім того, відсутність єдиного підходу до регулювання ШІ (наприклад, запропонований Artificial Intelligence Act) може сповільнити інновації порівняно з США та Китаєм. Як зауважує Floridi (2021), ЄС ризикує

⁷² European Court of Auditors. EU cybersecurity: A fragmented approach : Special Report. Luxembourg : *European Court of Auditors*, 2022. P. 28.

⁷³ European Data Protection Board. GDPR Implementation Report. Brussels : *European Data Protection Board*, 2023. P. 42.

стати «регуляторним островом», якщо не знайде балансу між етикою та технологічним прогресом.

У контексті зовнішньої політики ЄС стикається з необхідністю протидіяти авторитарним режимам, які використовують інформаційний простір для підриву демократії. Наприклад, дослідження Hybrid CoE (2022) вказують на активність Росії та Китаю у поширенні пропаганди через медіа-хаби (наприклад, RT, CGTN) та соціальні мережі. У відповідь ЄС розширює санкційні списки, обмежує доступ до державних ЗМІ (наприклад, заборони RT та Sputnik після вторгнення Росії в Україну у 2022 році) та підтримує незалежні медіа в країнах-сусідах через програми на кшталт EU4IndependentMedia. Проте, як зазначає Pomerantsev (2019), такі заходи іноді сприймаються як «інформаційний імперіалізм», особливо коли ЄС намагається експортувати свої цінності без врахування локальних контекстів⁷⁴.

Важливу роль у формуванні позиції ЄС відіграють інституції, такі як Європейська комісія, Європейська служба зовнішніх дій (EEAS) та Агентство ЄС з кібербезпеки (ENISA). Наприклад, EEAS координує роботу з протидії дезінформації, а ENISA розробляє сертифікаційні рамки для кібербезпеки. Однак, згідно з дослідженням EPRS (2021), фрагментація повноважень між інституціями та державами-членами ускладнює швидке реагування на загрози. Крім того, бюрократичні процедури часто відстають від динаміки технологічних змін.

У сфері міжнародного права ЄС активно просує ідею «вільного та безпечного» кіберпростору, беручи участь у переговорах ООН щодо кіберзлочинності та норм поведінки держав. Згідно з аналізом Maurer (2021), ЄС підтримує застосування міжнародного гуманітарного права до кібератак, але стикається з протистоянням з боку Росії та Китаю, які наголошують на принципі «державного суверенітету» в інтернеті. Це створює напругу між

⁷⁴ European Policy Centre. Countering Disinformation in the EU: Challenges and Opportunities : Policy Brief. Brussels : *European Policy Centre*, 2022. P. 9.

європейським підходом, орієнтованим на права людини, та авторитарними моделями контролю.

Економічний аспект інформаційного простору також вимагає уваги. ЄС намагається зменшити залежність від іноземних технологій через інвестиції в критичні галузі, такі як мікроелектроніка, квантові обчислення та воднева енергетика. Згідно з дослідженням Bruegel (2023), програми на кшталт Important Projects of Common European Interest (IPCEI) дозволяють державам-членам об'єднувати ресурси для розвитку стратегічних технологій. Однак, як зазначає Véron (2022), фінансування залишається недостатнім порівняно з китайськими або американськими бюджетами, а регуляторне навантаження може відлякувати стартапи⁷⁵.

Культурний вплив ЄС у інформаційному просторі часто недооцінюється. Проте ініціативи на кшталт European Digital Media Observatory (EDMO) або підтримка мовлення європейських фільмів на Netflix демонструють прагнення зберегти культурну різноманітність. Згідно з дослідженням European Audiovisual Observatory (2022), частка європейського контенту в стрімінгових сервісах зросла до 35% після впровадження AVMSD, але американські продукти все ще домінують. Це підкреслює складність конкуренції з глобальними медіагігантами.

У контексті війни в Україні роль ЄС у інформаційному просторі стала особливо помітною. Санкції проти російських пропагандистських каналів, підтримка українських ЗМІ через механізми на кшталт EU4UA та координація з міжнародними платформами (Meta, Google) для блокування дезінформації показали здатність ЄС до швидких дій. Проте, як зазначає Lehdonvirta (2023), це також викрило слабкість у протидії гібридним загрозам на східних кордонах, де російська пропаганда продовжує впливати на певні групи населення⁷⁶.

⁷⁵ Fostropoulos N. Regulatory Divergence in the EU Digital Market. Cambridge : *Cambridge University Press*, 2022. P. 156.

⁷⁶ Maurer T. Cyber Mercenaries: The State, Hackers, and Power. Cambridge : *Cambridge University Press*, 2021. P. 148.

Майбутнє ролі ЄС у міжнародному інформаційному просторі залежатиме від його здатності інтегрувати внутрішні та зовнішні політики, подолати технологічну залежність і забезпечити баланс між відкритістю та безпекою. Зростання значення штучного інтелекту, метавсесвіту та квантових технологій вимагатиме гнучкості в регулюванні, інвестицій у дослідження та міцних партнерств. Однак, як підкреслює дослідження European Council on Foreign Relations (2023), без політичної єдності та чіткої стратегії ЄС ризикує залишитися реактивним гравцем у світі, де домінують технологічні та геополітичні конкуренти⁷⁷.

3.2. Виклики та перспективи розвитку інформаційної політики ЄС

У сучасному глобалізованому світі інформаційна політика Європейського Союзу (ЄС) набуває все більшого значення, оскільки вона безпосередньо впливає на демократичні процеси, економічний розвиток, безпеку та соціальну згуртованість. Інформаційна політика ЄС охоплює широкий спектр питань: від регулювання цифрових платформ і боротьби з дезінформацією до захисту даних і розвитку інфраструктури.

Однак її формування супроводжується низкою викликів, пов'язаних із технологічними змінами, політичною фрагментацією, геополітичними загрозами та етичними дилемами. Аналіз цих викликів і перспектив вимагає ґрунтовного вивчення європейських наукових робіт, офіційних документів ЄС та експертних оцінок, що дозволяє виокремити ключові тенденції та можливі шляхи їх подолання⁷⁸.

Однією з найгостріших проблем інформаційної політики ЄС є поширення дезінформації та гібридних загроз, які підривають довіру до інституцій, впливають на виборчі процеси та загрожують національній безпеці. Дослідження, проведені в рамках проєкту EUvsDisinfo, ініційованого Східною

⁷⁷ World Economic Forum. Global Risks Report. Geneva : *World Economic Forum*, 2023. P. 45.

⁷⁸ Carstensen E. Facial Recognition and Human Rights in the EU. *Ethics & Information Technology*. 2023. Vol. 25, no. 3. P. 215.

СтратКом Групою ЄС, підкреслюють, що Росія та інші актори систематично використовують інформаційні кампанії для послаблення європейської солідарності. Наприклад, під час пандемії COVID-19 фейкові новини про вакцини поширювалися через соціальні мережі, викликаючи сум'яття та знижуючи рівень вакцинації

Експерти, такі як Тара Макговерн із Європейського інституту медіа, зазначають, що алгоритми соціальних мереж, орієнтовані на максимізацію взаємодії, часто сприяють поширенню сенсаційного контенту, навіть якщо він є недостовірним. У відповідь ЄС запровадив Кодекс практики щодо дезінформації (2021), який зобов'язує платформи, такі як Meta та Google, прозоро повідомляти про маніпулятивний контент. Однак ефективність таких ініціатив обмежена через відсутність жорстких санкцій та різницю в підходах країн-членів. Дослідження Ніколяса Фостіропулоса (2022) показують, що національні законодавчі рамки, наприклад, німецький NetzDG, часто суперечать європейським стандартам, ускладнюючи координацію⁷⁹.

Іншим викликом є фрагментація цифрового регулювання в межах ЄС. Незважаючи на прогрес у створенні Цифрового єдиного ринку, існують значні розбіжності між країнами-членами щодо податків на цифрові послуги, авторського права та кібербезпеки. Наприклад, Франція та Угорщина мають різні підходи до регулювання медіа: у першій діє жорстке антиконцентраційне законодавство, тоді як у другій — державний контроль над ЗМІ. Це створює «регуляторний лабіринт» для транснаціональних компаній і обмежує єдність інформаційного простору.

Згідно з аналізом Лізи Гінзбург (2023), різноманітність культурних та політичних контекстів у ЄС ускладнює гармонізацію законів, що породжує юридичні колізії. Запровадження Загального регламенту щодо захисту даних (GDPR) у 2018 році стало кроком до уніфікації, але його реалізація залишається нерівномірною. Звіти Європейської ради з питань захисту даних (EDPB) вказують, що Греція та Румунія відстають у створенні національних органів з

⁷⁹ Дубов Д. В. Політика ЄС щодо управління критичною інформаційною інфраструктурою: досвід для України. Стратегічні пріоритети. 2022. № 1. С. 101.

контролю, тоді як Німеччина та Нідерланди демонструють високу ефективність⁸⁰.

Цифровий розрив між регіонами ЄС також є суттєвим бар'єром. За даними Євростату (2023), 89% населення Північної Європи мають доступ до швидкісного інтернету, тоді як у Східній Європі цей показник становить лише 67%. Це обмежує участь громадян у цифровій економіці та поглиблює соціальні нерівності. Програми, такі як Connecting Europe Facility, спрямовані на інфраструктурний розвиток, але їх вплив уповільнюється через бюрократію та недостатнє фінансування. Дослідження Мартіни Бек (2022) доводять, що цифровий розрив також має гендерний вимір: жінки в сільських районах Східної Європи менше використовують інтернет для освіти або бізнесу.

Крім того, рівень цифрової грамотності серед людей похилого віку залишається низьким, що робить їх більш вразливими до шахрайства. ЄС намагається вирішити ці проблеми через ініціативи типу Digital Education Action Plan, але їх масштабування потребує часу⁸¹.

Перспективи розвитку інформаційної політики ЄС пов'язані з подальшою інтеграцією та інноваціями. Прийняття Закону про цифрові послуги (DSA) та Закону про цифрові ринки (DMA) у 2022 році створює нові механізми контролю над «цифровими гігантами», зобов'язуючи їх запобігати системним ризикам. Наприклад, платформи мають надавати доступ до своїх алгоритмів регуляторам і блокувати незаконний контент.

Експерти, такі як Алессіо Корнайя (2023), вважають, що ці закони можуть стати зразком для глобального регулювання, але їх успіх залежатиме від спроможності ЄС забезпечити дотримання. Крім того, ЄС інвестує в штучний інтелект (ШІ), де ключовим документом є пропонований Акт про ШІ, який класифікує технології за рівнем ризику. Наприклад, системи масового спостереження визнані «неприйнятними» і заборонені, тоді як ШІ у медицині

⁸⁰ Федонюк С., Карпук І. Розвиток концепції стратегічних комунікацій ЄС у відповідь на виклики безпеки. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. 2022. № 1(11). С. 115.

⁸¹ European Data Protection Board. GDPR Implementation Report. Brussels : *European Data Protection Board*, 2023. Р. 42.

підлягає суворому аудиту. Це може стимулювати інновації в безпечних межах, але, як зазначає Лукас Вайнштейн (2023), надмірна регуляція загрожує відтоку стартапів у США чи Азію⁸².

Важливим напрямком є посилення кібербезпеки, особливо після збільшення кількості атак на критичну інфраструктуру. Директива NIS2, яка набула чинності в 2023 році, розширює обов'язки держав і компаній щодо захисту мереж, зокрема в енергетиці та охороні здоров'я. Проект Європейського агентства з кібербезпеки (ENISA) щодо створення єдиної бази загроз дозволяє країнам-членам обмінюватися даними в реальному часі. Однак, згідно з дослідженням Фредеріка Шьольтана (2023), брак кваліфікованих фахівців у галузі кібербезпеки уповільнює реалізацію цих заходів. ЄС планує запустити освітні програми у партнерстві з університетами, але це потребує тривалого часу.

Розвиток інформаційної політики також тісно пов'язаний із зовнішніми відносинами ЄС. Конкуренція з Китаєм та США у сфері технологій змушує ЄС шукати баланс між відкритістю і захистом інтересів. Угоди, такі як EU-US Trade and Technology Council, спрямовані на узгодження стандартів, але розбіжності щодо передачі даних залишаються. Наприклад, рішення Schrems II скасувало угоду Privacy Shield, що ускладнило трансатлантичний обмін даними. ЄС також активізує співпрацю з Африкою та Азією через ініціативи типу Global Gateway, яка передбачає інвестиції у цифрову інфраструктуру країн, що розвиваються. Це може посилити «м'яку силу» ЄС, але викликає критику через можливий неоліберальний підхід⁸³.

Етичні аспекти інформаційної політики залишаються предметом дискусій. Використання технологій розпізнавання облич у громадських місцях, як у Франції, викликає занепокоєння щодо прав людини. Дослідження Елінор Карстенсен (2023) підкреслюють, що такі технології можуть посилити

⁸² Голуб'як І. І., Голуб'як Н. Р. Політичні ініціативи ЄС для підтримки розвитку інформаційного суспільства. Прикарпатський вісник НТШ. Думка. 2021. № 3. С. 74.

⁸³ Горбулін В. П., Додонов О. Г., Ланде Д. В. Інформаційні операції та безпека суспільства: загрози, протидія, моделювання. Київ : Інтертехнологія, 2020. С. 49.

дискримінацію меншин. ЄС намагається встановити етичні стандарти через документи типу Білої книги зі ШІ, але їхня правова сила обмежена. Зростає роль громадянського суспільства: організації, такі як Access Now, активно впливають на законодавство через лобіювання та публічні кампанії⁸⁴.

Не можна ігнорувати вплив кліматичних змін на інформаційну політику. Цифрові технології споживають значні енергетичні ресурси, і ЄС прагне зробити їх більш екологічними. Наприклад, директива щодо енергоефективності центрів обробки даних вимагає зниження споживання на 40% до 2030 року. Це стимулює інновації, але створює додаткове навантаження на бізнес. Дослідження Ганса Вермюлена (2023) показують, що перехід на «зелені» технології може сповільнити розвиток 5G мереж у віддалених регіонах.

Підсумовуючи, інформаційна політика ЄС перебуває на перехресті технологічних, політичних та соціальних змін. Її розвиток вимагає подолання фрагментації, посилення міжнародної співпраці, інвестицій у інфраструктуру та балансу між інноваціями й захистом прав. Хоча ЄС демонструє амбітність у формуванні глобальних стандартів, успіх залежатиме від консенсусу країн-членів, ефективності інституцій та адаптації до швидких змін. Включення громадянського суспільства, бізнесу та науковців у процес прийняття рішень може забезпечити більш інклюзивну та стійку інформаційну політику⁸⁵.

⁸⁴ Лешик С. Інституційно-правовий механізм інформаційної політики України в процесі євроінтеграції. Правничий часопис Донецького університету. 2022. № 1(46). С. 57.

⁸⁵ Scholten F. Cybersecurity Workforce Gap in the EU : ENISA Report. Athens : *European Union Agency for Cybersecurity*, 2023. P. 23.

3.3 Визначені перспективні напрями та потенційні переваги запозичення європейського досвіду для України

Інформаційна політика Європейського Союзу представляє собою цілісну систему принципів, механізмів та інструментів регулювання інформаційного простору, спрямовану на забезпечення демократичних цінностей, захист прав громадян, протидію дезінформації та створення єдиного цифрового ринку. Для України, яка перебуває у процесі європейської інтеграції, запозичення цього досвіду відкриває значні перспективи модернізації власного інформаційного середовища та посилення свого потенціалу у глобальному комунікаційному просторі. Імплементация європейських стандартів у сфері інформаційної політики є не лише формальною вимогою інтеграційного процесу, але й стратегічно необхідним кроком для захисту національних інтересів України в умовах інформаційних воєн та цифрової трансформації суспільства.

Одним із ключових перспективних напрямів для України є запровадження європейської моделі регулювання цифрових платформ, зокрема імплементация принципів Закону про цифрові послуги (Digital Services Act) та Закону про цифрові ринки (Digital Markets Act). Європейський досвід у цій сфері демонструє ефективний підхід до збалансування свободи вираження поглядів із відповідальністю платформ за поширення шкідливого контенту⁸⁶.

Цифрова платформа в контексті європейського законодавства визначається як "онлайн-посередник, що забезпечує багатосторонню взаємодію між користувачами з метою продажу товарів, надання послуг або обміну інформацією". Запозичення цього регуляторного підходу дозволить Україні створити більш прозорі та відповідальні умови функціонування соціальних мереж, пошукових систем та інших цифрових платформ на своїй території, що сприятиме захисту користувачів від маніпуляцій та дезінформації.

Розбудова стійкої системи протидії дезінформації за європейськими стандартами є надзвичайно актуальним напрямом для України в умовах

⁸⁶ Голованова Н. В. Інформаційна політика України як європейської держави в умовах сучасних загроз: архетипний підхід. Публічне управління: теорія та практика. 2021. № 2. С. 89.

гібридних загроз. Європейський план дій проти дезінформації визначає дезінформацію як "перевірено хибну або оманливу інформацію, що створюється, подається та поширюється з метою економічної вигоди або навмисного введення в оману громадськості, і яка може завдати суспільної шкоди". Імплементация подібного комплексного підходу в Україні, що включає раннє виявлення дезінформації, підтримку незалежної фактчекінгової мережі, співпрацю з платформами для обмеження поширення маніпулятивного контенту та розвиток медіаграмотності, здатна суттєво зміцнити інформаційну безпеку держави та підвищити стійкість суспільства до інформаційних маніпуляцій.

Адаптація європейської моделі медіарегулювання, зокрема оновленої Директиви про аудіовізуальні медіа-послуги (Audiovisual Media Services Directive), відкриває для України шлях до створення більш збалансованого та плюралістичного медіасередовища. Ця директива встановлює мінімальні стандарти захисту дітей, протидії мові ворожнечі, забезпечення доступності контенту для людей з інвалідністю та вимоги щодо просування європейського контенту. Гармонізація українського законодавства з цим документом сприятиме не лише підвищенню якості та відповідальності національних медіа, але й інтеграції України до єдиного європейського аудіовізуального ринку, що розширить можливості для українських виробників контенту та сприятиме культурному обміну.

Впровадження європейських підходів до розвитку цифрової інфраструктури та подолання цифрового розриву становить важливий перспективний напрям для України. Європейська концепція цифрового розриву трактує це явище як "нерівність у доступі до інформаційно-комунікаційних технологій та цифрових послуг між різними регіонами, соціальними групами та поколіннями, що обмежує можливості повноцінної участі громадян у цифровій економіці та суспільстві". Запозичення європейського досвіду у реалізації програм розширення широкосмугового доступу до інтернету в сільській місцевості, створення публічних центрів цифрової освіти та надання цифрових

послуг вразливим групам населення дозволить Україні прискорити цифрову трансформацію та забезпечити інклюзивний характер цього процесу.

Інтеграція України до європейського дослідницького та інноваційного простору в галузі інформаційно-комунікаційних технологій відкриває значні перспективи для розвитку вітчизняного ІТ-сектору та посилення науково-технічного потенціалу держави. Європейський досвід створення інноваційних кластерів, фінансування досліджень у сфері штучного інтелекту, кібербезпеки, технологій великих даних та інтернету речей може бути адаптований до українських умов. Це сприятиме не лише підвищенню конкурентоспроможності української ІТ-індустрії на глобальних ринках, але й формуванню національної технологічної екосистеми, здатної генерувати інноваційні рішення для вирішення суспільних викликів.

Розвиток електронного урядування за європейськими стандартами є надзвичайно перспективним напрямом для України, оскільки дозволяє не лише підвищити ефективність державного управління, але й зміцнити демократичні інституції та довіру громадян до держави. Європейська модель електронного урядування базується на принципах доступності, безпеки, інтероперабельності та орієнтації на потреби користувача⁸⁷.

Згідно з європейським підходом, електронне урядування визначається як "використання інформаційно-комунікаційних технологій в органах державного управління в поєднанні з організаційними змінами та новими навичками для поліпшення публічних послуг, демократичних процесів та посилення підтримки державної політики". Запозичення цього досвіду дозволить Україні розвинути потужну систему електронних послуг, впровадити ефективні механізми електронної демократії та створити цифрову інфраструктуру для прозорого та відкритого врядування.

Імплементація європейських стандартів у сфері захисту персональних даних, зокрема принципів Загального регламенту про захист даних (GDPR), є

⁸⁷ Шустенко С. О. Інформаційна політика Ради Європи у сучасних міжнародних відносинах: функціональний та інституційний виміри. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини. 2022. № 1(55). С. 42.

стратегічно важливим напрямом для забезпечення прав українських громадян у цифровому середовищі. GDPR встановлює високі стандарти інформованої згоди, права на забуття, права на доступ до власних даних та їх перенесення, а також жорсткі вимоги до операторів щодо захисту та обробки персональних даних. Адаптація українського законодавства до цих стандартів не лише захистить права українських користувачів, але й сприятиме інтеграції України до Європейського цифрового ринку, оскільки забезпечить необхідний рівень захисту даних для транскордонного обміну інформацією та надання цифрових послуг.

Розвиток в Україні європейської моделі медіаграмотності та критичного мислення є фундаментальним напрямом для побудови стійкого демократичного суспільства в епоху інформаційних викликів. Європейський підхід до медіаосвіти, що інтегрує розвиток критичного осмислення медіаконтенту в освітні програми на всіх рівнях, від початкової школи до університетів, а також передбачає навчання протягом життя для різних вікових груп, може бути адаптований до українських реалій⁸⁸.

Медіаграмотність у європейському розумінні трактується як "здатність отримувати доступ до медіа, розуміти та критично оцінювати різні аспекти медіа та медіаконтенту, а також створювати комунікації в різноманітних контекстах". Впровадження цієї концепції в Україні сприятиме підвищенню стійкості суспільства до дезінформації та маніпуляцій, а також формуванню відповідальної інформаційної культури.

Запозичення європейського досвіду в галузі кібербезпеки є надзвичайно перспективним для України в умовах зростаючих кіберзагроз та цифровізації критичної інфраструктури. Європейська стратегія кібербезпеки та Директива NIS2 (про заходи для високого спільного рівня кібербезпеки) пропонують комплексний підхід до захисту мереж та інформаційних систем, що включає посилення технічних можливостей, розвиток державно-приватного

⁸⁸ Голуб'як І. І., Голуб'як Н. Р. Політичні ініціативи ЄС для підтримки розвитку інформаційного суспільства. Прикарпатський вісник НТШ. Думка. 2021. № 3. С. 74.

партнерства, запровадження системи оцінки ризиків та управління інцидентами.

В європейському контексті кібербезпека визначається як "стан захищеності мережевих та інформаційних систем, користувачів таких систем та інших осіб, які зазнають впливу кіберзагроз". Адаптація цього системного підходу до українських реалій дозволить зміцнити національну кібербезпеку, захистити критичну інфраструктуру та підвищити довіру до цифрових сервісів.

Потужним напрямом для України є запозичення європейського досвіду з розвитку креативних індустрій та захисту авторських прав у цифровому середовищі. Європейська Директива про авторське право на єдиному цифровому ринку встановлює сучасні механізми захисту прав творців контенту при одночасному збереженні балансу з інтересами користувачів та платформ. Інтелектуальна власність у розумінні європейського законодавства трактується як "результати творчої та інтелектуальної діяльності людини, захищені законом, що надає їх створювачам виключні права на використання своїх творів протягом визначеного періоду". Імплементація цього підходу в Україні створить більш сприятливі умови для розвитку креативних індустрій, захисту прав українських авторів та інтеграції до європейського культурного та креативного простору.

Розбудова системи стратегічних комунікацій за європейськими стандартами є критично важливим напрямом для України в умовах інформаційного протистояння. Європейський досвід координації комунікаційних зусиль різних державних інституцій, розробки єдиних наративів, проактивної комунікації та швидкого реагування на дезінформаційні кампанії може бути адаптований до українських реалій⁸⁹.

Стратегічні комунікації в європейському розумінні визначаються як "скоординоване та належне використання комунікаційних діяльностей та можливостей заради просування інтересів та цілей шляхом впливу на

⁸⁹ Klimkiewicz B. Media and Digital Policies in the EU. London : *Palgrave Macmillan*, 2021. P. 142.

сприйняття, ставлення та поведінку цільових аудиторій". Запровадження подібної системи в Україні дозволить підвищити ефективність державних комунікацій, посилити присутність української позиції в міжнародному інформаційному просторі та протидіяти дезінформаційним кампаніям.

Формування сприятливого регуляторного середовища для інноваційних цифрових сервісів за європейським зразком є перспективним напрямом для стимулювання цифрової економіки України. Європейський підхід до регулювання блокчейн-технологій, фінтеху, штучного інтелекту та інтернету речей базується на балансі між інноваціями та захистом прав користувачів. Регуляторна пісочниця як європейський інструмент визначається як "контрольоване середовище, створене регулятором, що дозволяє інноваційним компаніям тестувати свої бізнес-моделі з реальними клієнтами, з обмеженим ризиком та без необхідності дотримуватися всіх регуляторних вимог". Запровадження подібних механізмів в Україні сприятиме розвитку інноваційних стартапів, залученню інвестицій у цифрову економіку та створенню нових цифрових сервісів для громадян.

Європейський досвід забезпечення мовного різноманіття та культурної ідентичності в цифровому просторі представляє значний інтерес для України в контексті захисту та просування національної мови і культури. Програми ЄС із цифровізації культурної спадщини, розвитку багатомовних цифрових платформ та підтримки локального культурного контенту демонструють ефективні механізми збереження культурної ідентичності в умовах глобалізації інформаційного простору.

Культурне різноманіття в цифровому середовищі, згідно з європейським підходом, визначається як "наявність та сприяння різноманітним формам культурного самовираження у цифровому просторі, що забезпечує представництво різних мов, традицій, мистецьких форм та культурних практик". Адаптація цих механізмів в Україні сприятиме не лише збереженню національної ідентичності, але й посиленню присутності української культури в глобальному цифровому просторі.

Впровадження європейських моделей моніторингу та аналізу медіасередовища є перспективним напрямом для розвитку української системи медіадосліджень. Європейська обсерваторія цифрових медіа (European Digital Media Observatory, EDMO) пропонує комплексну методологію дослідження медіапростору, що включає аналіз контенту, аудиторії, власності медіа та впливу дезінформаційних кампаній. Європейське визначення медіамоніторингу трактує його як "систематичний процес збору, аналізу та інтерпретації даних про медіаповідомлення, їх поширення та вплив на аудиторію з метою розуміння медіаландшафту та ідентифікації тенденцій та проблем у сфері інформації". Запозичення цього підходу дозволить Україні створити надійну систему моніторингу інформаційного простору, що сприятиме виявленню інформаційних загроз, оцінці ефективності державної інформаційної політики та підвищенню прозорості медіаринку⁹⁰.

Розвиток транскордонного співробітництва в інформаційній сфері за європейською моделлю відкриває для України можливості посилення своєї присутності в регіональному інформаційному просторі. Європейські регіональні ініціативи, такі як Baltic Media Centre of Excellence або Nordic-Baltic cooperation on countering disinformation, демонструють ефективність об'єднання зусиль сусідніх країн для протидії спільним інформаційним загрозам.

Транскордонне інформаційне співробітництво визначається в європейському контексті як "скоординована діяльність держав, медіаорганізацій та громадянського суспільства різних країн, спрямована на забезпечення вільного потоку достовірної інформації через кордони та спільну протидію транснаціональним інформаційним загрозам". Адаптація цього досвіду дозволить Україні розвинути потужніші механізми співпраці з країнами Східного партнерства та Центрально-Східної Європи у сфері інформаційної безпеки, обміну контентом та розвитку спільних медіапроектів.

⁹⁰ Hybrid CoE. Russian Information Warfare in Europe : Working Paper. Helsinki : *European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats*, 2022. P. 16.

Запозичення європейського досвіду залучення громадянського суспільства до формування та реалізації інформаційної політики є критично важливим для демократичного розвитку України. Європейська модель громадського контролю за діяльністю медіа та цифрових платформ, що включає незалежні медіаради, громадські консультації щодо законодавчих ініціатив та участь громадських організацій у моніторингу дотримання стандартів, може бути адаптована до українських реалій.

Громадська участь в інформаційній політиці відповідно до європейського підходу визначається як "активне залучення неурядових організацій, експертів, академічної спільноти та громадян до процесу розробки, впровадження та оцінки заходів державної політики у сфері інформації та комунікацій". Розвиток подібних механізмів в Україні сприятиме формуванню більш збалансованої та демократичної інформаційної політики, що враховує інтереси всіх зацікавлених сторін.

Впровадження європейських принципів забезпечення інклюзивності цифрового простору є перспективним напрямом для України в контексті подолання нерівності та дискримінації. Європейські стандарти доступності цифрових сервісів для людей з інвалідністю, представників національних меншин, людей похилого віку та інших вразливих груп населення демонструють ефективні підходи до створення рівних можливостей у цифровому середовищі.

Цифрова інклюзивність у європейському розумінні визначається як "забезпечення доступу та можливостей використання цифрових технологій для всіх груп населення незалежно від їхніх фізичних можливостей, мовних особливостей, віку, місця проживання чи соціально-економічного статусу". Адаптація цих принципів в Україні сприятиме не лише захисту прав вразливих груп населення, але й розширенню аудиторії цифрових сервісів та зміцненню соціальної згуртованості суспільства⁹¹.

⁹¹ Svantesson D. The GDPR in International Data Transfers. Oxford : Oxford University Press, 2020. P. 145.

Розвиток системи підтримки незалежних медіа за європейським зразком є важливим напрямом для забезпечення плюралізму інформаційного простору України. Європейські механізми фінансової підтримки якісної журналістики, такі як Creative Europe Media та European Media Freedom and Pluralism Fund, демонструють ефективні моделі сприяння розвитку незалежних медіа без втручання у їхню редакційну політику.

Незалежні медіа в європейському контексті визначаються як "засоби масової інформації, що мають автономію від державного, політичного чи корпоративного контролю, дотримуються високих професійних стандартів та слугують суспільним інтересам, а не окремим групам впливу". Запровадження подібних механізмів в Україні дозволить створити більш сприятливі умови для розвитку професійної та відповідальної журналістики, що є фундаментом інформованого демократичного суспільства.

Інтеграція до європейської системи швидкого реагування на кризові ситуації в інформаційному просторі є перспективним напрямом для посилення стійкості України до інформаційних атак. Європейська система швидкого оповіщення щодо дезінформації (Rapid Alert System) та механізми кризових комунікацій демонструють ефективні підходи до координації зусиль різних країн та інституцій у протидії масштабним дезінформаційним кампаніям. Кризові комунікації в інформаційній сфері за європейським підходом визначаються як "скоординований комплекс комунікаційних заходів, спрямованих на швидке реагування на надзвичайні ситуації в інформаційному просторі, мінімізацію їхнього негативного впливу та відновлення довіри громадськості". Залучення України до цих механізмів сприятиме не лише посиленню національних можливостей протидії інформаційним атакам, але й розширенню міжнародної підтримки у сфері інформаційної безпеки.

Запозичення європейського досвіду в розвитку системи публічної дипломатії та формуванні позитивного міжнародного іміджу є стратегічно важливим напрямом для України в умовах гібридних загроз. Європейські підходи до стратегічних комунікацій з міжнародною аудиторією, що

включають культурну дипломатію, освітні обміни, інформаційні кампанії та цифрову дипломатію, демонструють ефективні механізми просування національних наративів та цінностей у глобальному інформаційному просторі.

Публічна дипломатія в європейському розумінні трактується як "комунікаційна діяльність, спрямована на інформування та взаємодію з міжнародною громадськістю з метою впливу на сприйняття та розуміння країни, її політики, цінностей та культури". Розвиток подібної системи в Україні дозволить підвищити її міжнародний авторитет, протидіяти негативним стереотипам та посилити підтримку українських інтересів у світі.

Таким чином, запозичення європейського досвіду у сфері інформаційної політики відкриває для України широкі перспективи трансформації національного інформаційного простору відповідно до демократичних стандартів та цінностей. Імплементация європейських підходів до регулювання цифрових платформ, протидії дезінформації, розвитку медіаграмотності, забезпечення кібербезпеки та інших аспектів інформаційної політики дозволить Україні не тільки зміцнити власну інформаційну безпеку, але й інтегруватися до європейського цифрового та інформаційного простору як повноцінний та рівноправний учасник. Потенційні переваги цього процесу охоплюють як посилення стійкості держави та суспільства до інформаційних загроз, так і створення нових можливостей для економічного зростання, культурного розвитку та соціального прогресу у цифрову епоху.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження політики ЄС у сфері інформації та комунікації було виявлено, що вона представляє собою комплексну систему правових, інституційних та регуляторних механізмів, спрямованих на формування єдиного європейського інформаційного простору, забезпечення свободи слова, протидію дезінформації, захист прав громадян у цифровому середовищі та стимулювання цифрової трансформації суспільства. Аналіз еволюції та сучасного стану цієї політики дозволив встановити її ключові особливості та тенденції розвитку, а також оцінити можливості імплементації європейського досвіду в українських реаліях. Комплексне вивчення цієї проблематики набуває особливого значення в контексті євроінтеграційних прагнень України та необхідності адаптації національного законодавства до стандартів ЄС.

Вивчення теоретико-методологічних засад дослідження політики ЄС у сфері інформації та комунікації дозволило окреслити основні наукові підходи до розуміння цього феномену та сформувати відповідний понятійно-категоріальний апарат. Інформаційна політика ЄС розглядається як багаторівнева система взаємопов'язаних принципів, норм та механізмів, що регулюють процеси створення, поширення та використання інформації в межах європейського простору з метою забезпечення інформаційних прав і свобод громадян, підтримки демократичних цінностей та сприяння соціально-економічному розвитку. Застосування комплексу наукових методів, зокрема аналізу, синтезу, порівняльно-правового методу, системного підходу та контент-аналізу, забезпечило всебічне дослідження даної проблематики.

Аналіз еволюції інформаційної та комунікаційної політики ЄС дозволив виділити кілька ключових етапів її розвитку, кожен з яких характеризується специфічними пріоритетами та інструментами реалізації. Починаючи від перших ініціатив щодо забезпечення прозорості діяльності європейських інституцій та до сучасних комплексних стратегій цифрової трансформації, інформаційна політика ЄС зазнала суттєвої еволюції, відображаючи зміни в

технологічному ландшафті та суспільних потребах. Особливе значення в цьому контексті мають такі ініціативи як Стратегія єдиного цифрового ринку, Європейська стратегія щодо даних, План дій з цифрової освіти та План дій проти дезінформації, які формують сучасний фундамент інформаційної політики ЄС.

Дослідження цифрової трансформації та стратегій ЄС у сфері інформації та комунікації виявило, що сьогодні Європейський Союз приділяє особливу увагу розвитку інноваційних технологій, регулюванню цифрових платформ, захисту персональних даних та забезпеченню кібербезпеки. Ключовими документами в цій сфері стали Загальний регламент про захист даних (GDPR), Закон про цифрові послуги (DSA), Закон про цифрові ринки (DMA) та Європейський кодекс практик протидії дезінформації. Ці регуляторні інструменти демонструють комплексний підхід ЄС до врегулювання викликів цифрової епохи, що поєднує забезпечення прав і свобод громадян із створенням сприятливих умов для інновацій та економічного розвитку.

Аналіз ролі ЄС у міжнародному інформаційному просторі дозволив встановити, що Європейський Союз є одним із ключових гравців у формуванні глобальних правил регулювання інформаційної сфери. Так званий "Брюссельський ефект" проявляється у впливі європейських регуляторних стандартів на законодавство та практики інших країн світу, особливо у сферах захисту персональних даних, боротьби з дезінформацією та регулювання цифрових платформ. Європейська модель балансування між свободою вираження поглядів, захистом прав користувачів та відповідальністю бізнесу стає взірцем для демократичних країн, які прагнуть розбудувати власну ефективну систему регулювання інформаційного простору.

Дослідження викликів та перспектив розвитку інформаційної політики ЄС виявило, що незважаючи на значні досягнення, Європейський Союз стикається з низкою серйозних проблем у інформаційній сфері. Серед них – зростання обсягів дезінформації та маніпуляцій, посилення інформаційного впливу авторитарних режимів, концентрація ринкової влади глобальних

технологічних гігантів, цифровий розрив між різними регіонами та соціальними групами, а також етичні виклики, пов'язані з розвитком штучного інтелекту та алгоритмічних систем. Відповіддю на ці виклики стає розробка нових регуляторних інструментів, посилення міжнародної співпраці та інвестиції в розвиток цифрових компетентностей громадян.

Виокремлення перспективних напрямів та потенційних переваг запозичення європейського досвіду для України дозволило визначити ключові сфери, у яких імплементація підходів ЄС може принести найбільшу користь для розвитку національного інформаційного простору. Серед них – адаптація європейської моделі регулювання цифрових платформ, розбудова системи протидії дезінформації, впровадження комплексних програм з медіаграмотності, розвиток електронного урядування, посилення захисту персональних даних, модернізація системи медіарегулювання та забезпечення кібербезпеки. Особливе значення мають також розвиток системи стратегічних комунікацій, формування сприятливого середовища для інноваційних цифрових сервісів, запровадження ефективних механізмів моніторингу медіапростору, розвиток транскордонного співробітництва та посилення участі громадянського суспільства у формуванні інформаційної політики.

Таким чином, політика ЄС у сфері інформації та комунікації становить комплексну систему заходів, спрямованих на формування демократичного, плюралістичного та безпечного інформаційного простору, що є запорукою сталого розвитку європейських суспільств в умовах цифрової епохи. Для України, яка прагне інтеграції до європейського простору, запозичення найкращих практик ЄС у цій сфері є не лише частиною виконання формальних вимог Угоди про асоціацію, але й необхідною умовою для зміцнення інформаційної безпеки, розвитку демократичних інституцій та успішної цифрової трансформації суспільства. Адаптація європейського досвіду до українських реалій з урахуванням національних особливостей та потреб дозволить створити ефективну систему регулювання інформаційного простору,

що сприятиме як захисту суверенітету та національних інтересів України, так і забезпеченню прав і свобод її громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондар В. Т. Особливості інформаційної політики Євросоюзу з протидії онлайн дезінформації. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2021. № 4. С. 123-131.
2. Голованова Н. В. Інформаційна політика України як європейської держави в умовах сучасних загроз: архетипний підхід. *Публічне управління: теорія та практика*. 2021. № 2. С. 89-97.
3. Голуб'як І. І., Голуб'як Н. Р. Політичні ініціативи ЄС для підтримки розвитку інформаційного суспільства. *Прикарпатський вісник НТШ. Думка*. 2021. № 3. С. 74-82.
4. Горбулін В. П., Додонов О. Г., Ланде Д. В. Інформаційні операції та безпека суспільства: загрози, протидія, моделювання. Київ : *Інтертехнологія*, 2020. 164 с.
5. Дубов Д. В. Політика ЄС щодо управління критичною інформаційною інфраструктурою: досвід для України. *Стратегічні пріоритети*. 2022. № 1. С. 101-108.
6. Євроінтеграційний портал. Цифрова трансформація: як Україна адаптує законодавство до норм ЄС. Київ : *Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції*, 2022. 24 с.
7. Європейський Союз. Загальний регламент про захист даних (GDPR): Регламент (ЄС) 2016/679. *Офіційний вісник Європейського Союзу*. 2016. L 119. С. 1-88.
8. Костюченко Я. М. Співпраця України та ЄС у сфері кібербезпеки : механізми боротьби з кіберзлочинністю. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування. 2025. № 15. С. 1-7.
9. Кравченко В. І. Гармонізація інформаційного законодавства України з нормами Європейського Союзу. *Інформаційне право*. 2021. № 2(37). С. 46-52.

- 10.Лешик С. Інституційно-правовий механізм інформаційної політики України в процесі євроінтеграції. *Правничий часопис Донецького університету*. 2022. № 1(46). С. 57-65.
- 11.Литвиненко О. В. Спеціальні інформаційні операції та пропагандистські кампанії. Київ : *Сатсанга*, 2021. 256 с.
- 12.Макаренко Є. А. Європейська інформаційна політика в умовах цифрової трансформації. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2021. Вип. 148. С. 77-89.
- 13.Марущак А. І., Петров С. Г. Правові механізми ЄС та США для виявлення і блокування російської дезінформації у соціальних мережах. *Інформація і право*. 2024. № 4. С. 66-72.
- 14.Ожеван М. А., Дубов Д. В. Глобальні сценарії цифрового майбутнього та роль ЄС у їх формуванні. *Стратегічна панорама*. 2021. № 1-2. С. 5-14.
- 15.Почепцов Г. Г. Інформаційно-комунікаційні виміри глобальної безпеки: європейський досвід. Київ : *Наукова думка*, 2023. 312 с.
- 16.Сіленко А. О. Цифрова нерівність як новий вид соціальної диференціації українського суспільства. *Політичний менеджмент*. 2022. № 3. С. 89-95.
- 17.Тихомирова Є. Б. Комунікаційна політика ЄС: інформаційна безпека vs прозорість. *Міжнародні відносини. Серія "Політичні науки"*. 2022. № 25. С. 43-51.
- 18.Федонюк С., Карпук І. Розвиток концепції стратегічних комунікацій ЄС у відповідь на виклики безпеці. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2022. № 1(11). С. 115-129.
- 19.Федотова О. О. Інформаційна політика ЄС із забезпечення безпеки діяльності користувачів в інтернет-середовищі. *Політичне життя*. 2020. № 3. С. 133-138.
- 20.Шустенко С. О. Інформаційна політика Ради Європи у сучасних міжнародних відносинах: функціональний та інституційний виміри. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини*. 2022. № 1(55). С. 42-47.

- 21.Aarts K., Semetko H. The divided electorate: Media use and political involvement. *The Journal of Politics*. 2003. Vol. 65, no. 3. P. 759-784.
- 22.Baisnée O. The European public sphere does not exist. *European Journal of Communication*. 2007. Vol. 22, no. 4. P. 493-503.
- 23.Bangemann M. Infrastructure investments in the EU digital single market. *Telecommunications Policy*. 2019. Vol. 43, no. 2. P. 101-115.
- 24.Beck M. Gender Digital Divide in Eastern Europe. *Feminist Media Studies*. 2022. Vol. 22, no. 5. P. 728-746.
- 25.Bendiek A. EU Cyber Diplomacy: *From Regulatory Power to Strategic Actor : SWP Research Paper*. Berlin : Stiftung Wissenschaft und Politik, 2020. 32 p.
- 26.Bradford A. The Brussels Effect: How the European Union Rules the World. *Oxford : Oxford University Press*, 2020. 424 p.
- 27.Brüggemann M., Schulz-Forberg H. The European public sphere: a normative invention or empirical discovery? *European History Quarterly*. 2020. Vol. 50, no. 2. P. 257-287.
- 28.Carstensen E. Facial Recognition and Human Rights in the EU. *Ethics & Information Technology*. 2023. Vol. 25, no. 3. P. 215-230.
- 29.Carrapico H., Farrand B. Discourse, power and policy in the EU cybersecurity strategy. *JCMS: Journal of Common Market Studies*. 2017. Vol. 55, no. 3. P. 475-491.
- 30.CEPS. Digital Sovereignty and Global Tech Governance : Research Report. *Brussels : Centre for European Policy Studies*, 2023. 56 p.
- 31.Christakis T. et al. The GDPR as a global standard: Challenges and opportunities. *Computer Law & Security Review*. 2020. Vol. 38, no. 4. P. 105428.
- 32.Cini M., Borragán N. P.-S. European Union Politics. 7th ed. *Oxford : Oxford University Press*, 2019. 624 p.
- 33.Cornaglia A. The Impact of DSA and DMA on Global Tech Regulation. *Oxford : Oxford Internet Institute*, 2023. 45 p.

- 34.Cukuroglu N. The Digital Services Act: A new era for online platforms. *European Law Journal*. 2023. Vol. 29, no. 2. P. 134-152.
- 35.Cullenburg J., McQuail D. Media Policy Paradigm Shifts: Towards a New Communications Policy Paradigm. *European Journal of Communication*. 2003. Vol. 18, no. 2. P. 181-207.
- 36.De Hert P., Moerel L. GDPR and Beyond: The Future of Data Protection in Europe. *Computer Law & Security Review*. 2019. Vol. 35, no. 3. P. 105-107.
- 37.De Vreese C. European integration and the news media. *Journalism Studies*. 2005. Vol. 6, no. 3. P. 379-397.
- 38.De Vreese C. H. New Avenues for Future EU Communication Research. *Journal of Common Market Studies*. 2012. Vol. 50, no. 4. P. 611-622.
- 39.Digital Europe Programme. Annual Work Programme. *Brussels : European Commission*, 2023. 95 p.
- 40.Eger L., Simon M. Financing the EU's Digital Decade: Challenges and opportunities. *Luxembourg : European Investment Bank*, 2023. 76 p.
- 41.ENISA. Threat Landscape for 5G Networks : Technical Report. Athens : *European Union Agency for Cybersecurity*, 2020. 84 p.
- 42.EPRS. EU Cybersecurity Policy and Regulation : Briefing. Brussels : *European Parliamentary Research Service*, 2021. 12 p.
- 43.European Commission. Code of Practice on Disinformation. Brussels : *European Commission*, 2021. 24 p.
- 44.European Commission. Digital Compass 2030: The European Way for the Digital Decade. Brussels : *European Commission*, 2020. 27 p.
- 45.European Commission. Digital Economy and Society Index (DESI) Report. Brussels : *European Commission*, 2021. 96 p.
- 46.European Commission. Growth, Competitiveness, Employment: The Challenges and Ways Forward into the 21st Century : White Paper. Brussels : *European Commission*, 1993. 151 p.
- 47.European Commission. Proposal for a Regulation on Artificial Intelligence. Brussels : *European Commission*, 2021. 108 p.

48. European Court of Auditors. EU cybersecurity: A fragmented approach : Special Report. Luxembourg : *European Court of Auditors*, 2022. 72 p.
49. European Data Protection Board. GDPR Implementation Report. Brussels : *European Data Protection Board*, 2023. 64 p.
50. European Data Protection Board. Guidelines on GDPR compliance for SMEs. Brussels : *European Data Protection Board*, 2022. 48 p.
51. European Green Deal. Sustainable ICT Strategy. Brussels : *European Commission*, 2021. 36 p.
52. European Parliament. The impact of AI on labour markets : Study. Brussels : *European Parliament*, 2023. 94 p.
53. European Policy Centre. Countering Disinformation in the EU: Challenges and Opportunities : Policy Brief. Brussels : *European Policy Centre*, 2022. 14 p.
54. Eurofound. Digitalisation and the future of work. Luxembourg : *Publications Office of the EU*, 2022. 78 p.
55. Eurostat. Digital connectivity in rural areas : Statistical Report. Luxembourg : *Eurostat*, 2021. 54 p.
56. Eurostat. *Digital Economy and Society Statistics*. Luxembourg : Eurostat, 2023. 126 p.
57. Floridi L. The European Approach to AI Ethics. Cham : *Springer*, 2021. 185 p.
58. Fostropoulos N. Regulatory Divergence in the EU Digital Market. Cambridge : *Cambridge University Press*, 2022. 284 p.
59. GAIA-X. Technical Framework for European Data Infrastructure. Brussels : *GAIA-X European Association for Data and Cloud*, 2023. 68 p.
60. Ginsburg L. Harmonizing Media Policies: Challenges for the EU. *Journal of European Integration*. 2023. Vol. 45, no. 2. P. 187-203.
61. Hallin D., Mancini P. Comparing Media Systems: Three Models of Media and Politics. Cambridge : *Cambridge University Press*, 2004. 358 p.
62. Hoffmann J. European Governance and Supranational Institutions: Making States Comply. London : *Routledge*, 2013. 224 p.

63. Hybrid CoE. Russian Information Warfare in Europe : Working Paper. Helsinki : *European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats*, 2022. 24 p.
64. Iosifidis P. Reinventing Public Service Media. Cham : *Springer*, 2020. 248 p.
65. Klimkiewicz B. Media and Digital Policies in the EU. London : *Palgrave Macmillan*, 2021. 320 p.
66. Majone G. The Rise of the Regulatory State in Europe. *West European Politics*. 1994. Vol. 17, no. 3. P. 77-101.
67. Maurer T. Cyber Mercenaries: The State, Hackers, and Power. Cambridge : *Cambridge University Press*, 2021. 266 p.
68. Mera S. Green ICT: Aligning digital and climate policies in the EU. *Environmental Innovation and Societal Transitions*. 2022. Vol. 42. P. 18-32.
69. Michalis M. Governing European Communications. Lanham : *Lexington Books*, 2007. 272 p.
70. Nyström K. EU's Fight Against Disinformation: A Critical Analysis. *Journal of European Integration*. 2021. Vol. 43, no. 3. P. 331-347.
71. Pawlak P. Digital Sovereignty: From Narrative to Policy : Brief. Paris : *EU Institute for Security Studies*, 2019. 8 p.
72. Pelkmans J., Renda A. Does EU regulation hinder or stimulate innovation? : CEPS Special Report. Brussels : *Centre for European Policy Studies*, 2016. 98 p.
73. Petit N. Big Tech and the Digital Economy: The Monigopoly Scenario. Oxford : *Oxford University Press*, 2021. 248 p.
74. Pomerantsev P. This Is Not Propaganda: Adventures in the War Against Reality. London : *Faber & Faber*, 2019. 256 p.
75. Psychogiopoulou E. Media Freedom and Pluralism in the EU. Oxford : *Hart Publishing*, 2020. 288 p.
76. Sapir A. An Agenda for a Growing Europe: The Sapir Report. *Oxford Review of Economic Policy*. 2003. Vol. 19, no. 3. P. 369-376.

- 77.Scholten F. Cybersecurity Workforce Gap in the EU : ENISA Report. Athens : *European Union Agency for Cybersecurity*, 2023. 42 p.
- 78.Svantesson D. The GDPR in International Data Transfers. Oxford : *Oxford University Press*, 2020. 290 p.
- 79.Trenz H-J. European public sphere: Taking conceptual distinctions seriously. *European Political Science*. 2015. Vol. 14, no. 1. P. 87-89.
- 80.Veale M., Borgesius F. Z. Demystifying the EU's Artificial Intelligence Act. *Journal of European Public Policy*. 2021. Vol. 28, no. 2. P. 232-254.
- 81.Véron N. Europe's Technological Gap: Causes and Solutions : Policy Brief. Brussels : *Bruegel*, 2022. 12 p.
- 82.Vermeulen H. Green Digital Transition: Challenges for the EU. *Environmental Policy and Governance*. 2023. Vol. 33, no. 3. P. 227-242.
- 83.World Economic Forum. Global Risks Report. Geneva : *World Economic Forum*, 2023. 98 p.